

ביאור על פי הרמב"ן על ספר איוב

הקדמת הרמב"ן

ישנם שתי יסודות באמונה עליהם מדבר הספר, א. השגחה. ב. הגמול.
רק אחר שמאמינים בהשגחה יש מקום להאמין בנבואה, כי אם ה' משגיח על
העולם יש לו גם ענין להעביר להם ציוויים ודברים.
ההשגחה היא מלאה, על הפרטים הנמצאים בעולם, על מחשבותיהם
ומעשיהם ועל כל מה שקורה להם בעולם.
אולם בנושא ההשגחה בעונש ובשכר בעולם יש לאנשים הרבה שאלות,
ומחשיבות הענין בנושא ההשגחה, שהוא יסוד נכבד באמונה, יש לנו על כך
ספר מיוחד שהוא ספר איוב.

החברים התווכחו עם איוב ואיוב לא קבל את דבריהם עד שבא אליהוא ואמר
את דבריו ואיוב קבל אותם וה' הסכים עם דברי אליהוא.
איוב היה מזרע אברהם אבינו, מבני אדם (מבני שעיר החורי), כך גם נאמר
בתרגום ירושלמי: 'מן גנסת אברהם' - [ממשפחת אברהם], גם רעי איוב נקראים
בשמות הידועים באותה תקופה, אליפז נקרא כשמו של בן עשו, ואחי אליפז
נקרא תימן, ולכן מתאים לשם מקומו של אליפז רעה איוב, בלדד השוחי
מקומו כשם בן אברהם מקטורה, וצופר הנעמתי דומה לשם צפו בן אליפז בן
עשו, ואליהוא בן ברכאל הבוזי, בוזי הוא שם בן נחור הנקרא בוז, ומשפחת רם
הוא רמז לאברהם.

איוב נזכר גם ביחזקאל (יד יד) 'וְהָיוּ שְׁלֹשֶׁת הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה בְּתוֹכָהּ, נָח דָּנִיֵּאל
וְאִיּוֹב, הֵמָּה בְּצִדְקָתָם יִנָּצְלוּ נַפְשָׁם, נְאֻם ה' אֱלֹקִים'.

דברי איוב:

שעקב מה שקרה לו נראה לו שאין ה' משגיח על העולם.

דברי אליפז התימני:

ה' משגיח על העולם ולא הכוכבים והמזלות מושלים בו, ונראה בעולם שהצדיקים אינם אובדים והרשעים אובדים, לפעמים הצדיקים סובלים כדי להוכיחם.

תשובת איוב לאליפז התימני:

בכל זאת הרי יש צדיקים שסובלים, איוב חושב אולי אין ה' משגיח בפרטות על כל איש אלא על כל המין האנושי בכללותו, כמו על יתר הבריאה, מפני שה' קדוש מאוד ולא לפי כבודו לבדוק כל אדם הנחות כל כך במהותו.

דברי בלדד השוחי:

הרעות שבאו על איוב ובניו היו בצדק, כי הם חטאו לה', אולם בניו היו רשעים ולכן מתו ואיוב היו לו רק קצת חטאים ולכן סובל למרק את החטאים.

תשובת איוב לבלדד השוחי:

אני לא חטאתי, רק אינו מבין למה הצדיקים סובלים כמו הרשעים?

דברי צופר הנעמתי:

איוב חטא ולכן נענש, מטרת היסורים שאיוב יחזור בתשובה.

תשובת איוב לצופר הנעמתי:

איוב שב ואומר לא חטאתי, ואם חטא למה ה' מעניש את הגוף שסופו מתכלה?

דברי אליפז התימני (ב):

כיון שאיוב אמר שהוא רוצה להתווכח עם ה' אמר לו שמדבריו אלו נראה שהוא מזלזל בה' ולכן הוא נענש.

תשובת איוב לאליפז התימני (ב):

שהם מדברים הבלים, והם אומרים שקר שהרשעים נאבדים בעולם כפי המשפט הראוי, וכל יסוריו לחינם, כי הוא צדיק.

דברי בלדד השוחי (ב).

מרחיב בענין עונש הרשעים.

תשובת איוב לבלדד השוחי (ב).

מרחיב על מכאוביו שבחינם, והם יענשו על שאינם משתתפים בצערו.

דברי צופר הנעמתי (ב).

הרחבה בענין אבדן הרשעים.

תשובת איוב לצופר הנעמתי (ב).

הרחבה בענין טובת הרשעים בעולם הזה וגם לדורותיהם, ואם יענשו בדורות מאוחרים אין הרשעים מצטערים מכך, כיון שאינם רואים זאת בחייהם.

דברי אליפז התימני (ג).

כוונת ה' בבריאה לטובת הנבראים, איוב נענש על חטאיו או על כפירתו בגמול בעולם הנשמות.

תשובת איוב לאליפז התימני (ג).

שהוא לא חטא כלל ולחינם מתייסר.

דברי בלדד השוחי (ג).

מרחיב במעלות הבורא ופחיתות האדם.

תשובת איוב לבלדד השוחי (ג).

דבריו בלדד אינם מועילים לעצם הויכוח.

דברי איוב הנוספים (א).

אומר על עצמו שהוא צדיק ואינו רואה הסבר על שלוות הרשעים בעולם.

דברי איוב הנוספים (ב).

מתלונן על החברים השמחים ברעתו ולועגים לו.

דברי אליהוא בן ברכאל (א)

מבקר מאוד את דברי איוב שאין ה' משגיח על העולם, הנהגת ה' בעולם היא סוד הגלגול.

דברי אליהוא בן ברכאל (ב)

איוב סובל על חטאיו.

דברי אליהוא בן ברכאל (ג)

החטא לא פוגע בה' אלא באדם.

דברי אליהוא בן ברכאל (ד)

משבח את ה' ואת השגחתו בעולם.

דברי ה' אל איוב (א) מן הסערה

ה' משגיח על הכל כולל הפרטים.

דברי ה' אל איוב (ב)

תוכחה על שהוא אומר מוסר לה'.

תשובת איוב לה' (א)

שהוא מסכים עם דברי ה'.

דברי ה' אל איוב (ג) מן הסערה

נפלאות ה' בעולם.

תשובת איוב לה' (ב)

קבלת דברי ה'.

פרק ג

(א) אַחֲרֵי כֵן פָּתַח אִיּוֹב אֶת פִּיהוּ וַיִּקְלָל אֶת יוֹמוֹ:

אחרי שבעת הימים שישבו כולם בדומיה החל איוב לדבר ובתחילת דבריו קילל את יום היוולדו.

(ב) וַיַּעַן אִיּוֹב יוֹם יוֹלְדוֹ:

דיבר איוב וכך אמר:

איוב קילל את יומו כי חשב שהמזל של יום היוולדו גרם לו להתייסר ולסבול צרות רבות.

(ג) יֵאבֹד יוֹם אֲנֹלְדָּ בּוֹ, וְהָלִילָה אֶמֶר ה' הָרָה גִּבֹּר:

אותו יום בשבוע שנולדתי בו הלוואי שיאבד מימי השבוע ואם היה לילה יאבד אותו הלילה מימי השבוע בו בא המבשר ואמר שנולד איש.
הורה' - נולד.

(ד) הַיּוֹם הַהוּא יְהִי חֹשֶׁךְ, אֶל יְדִרְשֵׁהוּ אֱלֹהִים מִמַּעַל, וְאֵל תּוֹפֵעַ עָלָיו נִהְרָה:

אותו יום יהיה חשך, ה' השוכן למעלה לא יבדוק אותו כדי להשפיע עליו מטובו, ובאותו יום לא תופיע האורה.
'נהרה' - אורה.

(ה) יִגְאָלֶהוּ חֹשֶׁךְ וְצִלְמוֹת, תִּשְׁכֹּן עָלָיו עֲנָנָה, יִבְעֲתֶהוּ כְּמִרְיֵי יוֹם:

יטנפו אותו החושך והצלמוות, על אותו יום ישכון ענן, יבהילו אותו כמו שנבהלים האנשים מרי הנפש המקללים את יומם.

(ו) הָלִילָה הַהוּא יִקְחֶהוּ אֶפֶל, אֶל יַחַד בְּיָמֵי שָׁנָה, בְּמִסְפַּר יָרְחִים אֶל יָבֵא:

באותו לילה תהיה אפילה, אותו לילה לא יחשב בימי השנה ולא יזכר בימי החודש.

'אופל' - אפילה. 'יחד' - יתייחד, יזכר בנפרד. 'ירחים' - חדשים.

(ז) הִנֵּה הַלַּיְלָה הַהוּא יְהִי גִלְמוּד, אֶל תָּבֹא רִנָּה בּוֹ:

אותו לילה יהיה בודד, ולא יהיו בו כינוסי חברים המשמחים.

'גלמוד' - בודד. 'רננה' - דיבורי התחברות בין אנשים.

(ח) יִקְבְּהוּ אַרְרֵי יוֹם, הָעֲתִידִים עֲרֹר לְוִיתָן:

את היום הזה יקללו הספדנים המקללים את הימים בהספדם, הם עתידים לעורר בהספדם את האבל.

'יקבּוהו' - יקללוהו. 'עורר' - להעיר. 'לוויתן' - אבל.

(ט) יַחֲשִׁכוּ כּוֹכְבֵי נֶשֶׁפּוֹ, יָקוּ לְאוֹר וְאֵין, וְאֵל יִרְאֶה בְּעַפְעָפִי

שָׁחַר:

באותו לילה יחשיכו הכוכבים את אורם, הלילה יקווה שיבוא אור והוא לא יבוא, והוא גם לא יזכה לראות את האור של העמוד השחר הנראה כפתיחת העפעפיים של היום.

'נשפו' - ערבו, הערב שלו. 'יקו' - יקווה. 'בעפעפי' - בתחילת אור היום הנראה כמו פתיחת העפעפיים.

(י) כִּי לֹא סָגַר דִּלְתִּי בְטָנִי, וַיִּסְתֶּר עֲמָל מַעֲיָנִי:

כעסי על אותו יום או לילה על שלא סגר את הדלתות בטן אמי ולא היה נותן לי לצאת לאויר העולם, בכך היה מסתיר מעיני את כל העמל הריקני אשר אני סובל ממנו.

'עמל' - ריקנות.

(יא) לָמָּה לֹא מָרַחַם אֲמוֹת? מִבֶּטֶן יִצְאָתִי וְאֶגְוָע:

למה שלא אמות מיד בצאתי מרחם אמי? היה לי למות מיד בצאתי מבטן אמי.

(יב) מִדּוּעַ קִדְמוֹנִי בְּרָכִים? וּמָה שְׂדִים כִּי אֵינֶק:

למה באו לקראתי ברכי אמי? ובשביל מה היו לי לאמי שדיים בשביל שאינך מהם?

(יג) כִּי עָתָה שֹׁכְבָתִי וְאֶשְׁקוּט, יִשְׁנָתִי אֲזַיְנוּחַ לִי:

אם הייתי מת בהיוולדי הייתי כעת שוכב בשלווה ובשקט, ללא היסורים והצער, הייתי ישן והיתה לי מנוחה.

(יד) עִם מְלָכִים וְיַעֲצִי אֶרֶץ, הַבָּנִים חֲרָבוֹת לָמוֹ:

הייתי יחד עם מלכים ויועצי ארצות נכבדים אשר כבר היו בעולם ויצאו ממנו, אנשים אלו בונים ומקימים להם ערים חרבות ומתפרסמים בכך בעולם. 'למו' - להם.

(טו) אוֹ עִם שָׂרִים זָהָב לָהֶם, הַמְּמַלְאִים בְּתִיהֶם כֶּסֶף:

או הייתי יחד עם שרים שיש להם הרבה זהב או אנשים שממלאים בתייהם כסף.

(טז) אוֹ כְּנָפֶל טָמוֹן לֹא אֶהְיֶה, כְּעֹלָלִים לֹא רָאוּ אֹר:

או שלא אהיה בעולם כמו שהנפל הנטמן באדמה לא נמצא בו, או כמו תינוקות שמתו בהיוולדם ולא הספיקו לראות את אור היום.

(יז) שֵׁם רְשָׁעִים חָדְלוּ רָגַז, וְשֵׁם יְנוּחוֹ יִגְיַעִי כֹחַ:

שם בקבר הרשעים מפסיקים להרגיז אנשים, ושם נחים כל אלו אשר התאמצו בכוחם והתעייפו.

(יח) יַחַד אֲסִירִים שְׂאֲנָנוּ, לֹא שָׁמְעוּ קוֹל נִגְשׁ:

שם בקבר כולם יחד, אף האסירים השפלים מאוד בעולם, שם הם רגועים ולא שומעים את קול הממונה עליהם ולהעביד אותם.

'נוגש' - משעבד.

(יט) קֶטֶן וְגָדוֹל שָׁם הוּא, וְעֶבֶד חֶפְשִׁי מֵאֲדָנָיו:

שם נמצאים הקטנים עם הגדולים בשווה, וכל העבדים משוחררים שם מאדוניהם.

(כ) לָמָּה יִתֵּן לַעֲמֹל אוֹר, וְחַיִּים לְמָרִי נֶפֶשׁ:

למה נותנים לאדם העמל לריק בעולם את החיים, ולמה נותנים חיים לאנשים שנפשם מרה מרוב צרות.

'אור' - חיים.

(כא) הַמַּחֲכִים לַמּוֹת וְאֵינָנוּ, וַיַּחֲפְּרוּ מִמַּטְמוֹנִים:

המחכים בכל למוות שיגיע, והם מחפשים אותו בכל לבם כמו האנשים המחפשים מטמונים במעמקי הים.

'ויחפרוהו' - ויבקשוהו, החופר הוא מחפש בעומק.

(כב) הַשְּׂמֵחִים אֵלַי גִּיל, יִשְׁיֹשׁוּ כִּי יִמָּצְאוּ קֶבֶר:

האנשים השמחים בגילה וששים כאשר ימותו ויגיעו אל הקבר.

(כג) לְגֹבֶר אֲשֶׁר דָּרְכוּ נִסְתָּרָה, וַיִּסַּךְ אֱלֹהֶ בַּעֲדוֹ:

כל זאת ראוי לבוא לאדם אשר נסתרה ממנו דרכו, הוא אינו יודע למה קרו לו אסונות כבדים ואין לו שום הנאה בעולם, וה' הסתיר את פניו ממנו.

"ויסך" - וישם סכך, ששם מחיצה בינו לבין ה'.

(כד) כִּי לִפְנֵי לַחֲמִי אֲנִי תָבֵא, וַיִּתְּכוּ כַּמִּים שְׂאֲגֹתִי:

כי לפני שאני אוכל את סעודתי אני נאנח ולא מצפה להנאת האוכל, ושאגותיי
על צרותי זורמות כמו מים.

‘ויתכו’ - ויזרמו.

(כה) כִּי פָּחַד פַּחַדְתִּי וַיֵּאֲתֵינִי, וְאֲשֶׁר יִגְרֹתִי יָבֹא לִי:

כי גם בעת שלוותי תמיד פחדתי שמא כל אושרי יסתיים ויכלה והנה באמת
באו עלי הצרות שחששתי מהם, וממה שיראתי בא לי.

‘וִיֵּאֲתֵינִי’ - ויבוא אלי. ‘יִגְרֹתִי’ - יראתי.

(כו) לֹא שָׁלוֹתַי וְלֹא שְׁקֻטִּי וְלֹא נַחְתִּי, וַיָּבֹא רָגֹז:

לא שלוותי לא שקטתי ולא נחתי ובא עלי הרוגז של הצרות.

פרק ד

(א) וַיַּעַן אֱלִיפַז הַתִּימְנִי וַיֹּאמֶר:

אליפז התימני ענה ואמר:

(ב) הַנִּסָּה דָּבָר אֵלַיךָ תִּלְאַהּ? וַעֲצֹר בְּמַלְיִן מִי יוֹכֵל:

האם ניסה אותך ה' בדבר שהתעייפת ממנו? עליך להתחזק ולבטוח בה' שדרכו
נכונה, לכן לא אוכל לעצור בעד דבריי ולכן הנני משיב לך על דבריך.

‘תלאה’ - תתעייף.

(ג) הֲנִה יִסְרֹת רַבִּים, וַיִּדְּים רָפוֹת תַּחֲזֶק:

הנה תמיד אתה איוב היית אמרת מוסר לאחרים שבאו אליהם צרות ועודדת
אותם שיבטחו בה', וידי אנשים שהיו חלשים בבטחון בה' חזקת, ולמה כאשר
הדבר נוגע אליך אתה נשבר ומתלונן.

‘יסרת’ - אמרת מוסר.

(ד) כּוֹשֵׁל יְקִימוֹן מַלְיָךְ, וּבִרְכִּים כְּרָעוֹת תֵּאֱמָץ:

תמיד היית מעודד בדברך את הנכשלים ומחזק האנשים הכורעים ונופלים
מרוב עצבונם לבטוח ולהאמין בה' ולקבל את כל גזירותיו באהבה.

(ה) כִּי עָתָה תָּבוֹא אֵלֶיךָ וַתֵּלֶא, תִּגַּע עֲדֶיךָ וַתִּבְהַל:

אולם כאשר הרעה באה אליך אתה מתעיף, כאשר הרעה מגיעה אליך הנך
נבהל ומתלונן.

(ו) הֲלֹא יִרְאֶתְךָ כְּסִלְתְּךָ, תִּקְוֹתְךָ וְתִם דְּרָכֶיךָ:

הלוא תמיד היית יראתך את ה' הבטחון שלך, וכן תקוותך ויושר דרכך היו
תמיד הבטחון שלך.
'כסלתך' - בטחונך.

(ז) זָכַר נָא מִי הוּא נָקִי אָבֶד, וְאִיפֹה יִשְׁרִים נִכְחָדוּ:

זכור בבקשה האם הנך מכיר אדם שהוא נקי מחטא והוא אובד, והיכן ראית
אנשים ישרים שנאבדו מהעולם ללא שחטאו, לכן כאשר הנך נענש הנך צריך
להבין כי חטאת, תבדוק את עצמך ותמצא שאמנם חטאת.

(ח) כַּאֲשֶׁר רָאִיתִי חֲרָשֵׁי אֹן, וְזֹרְעֵי עֵמֶל יִקְצְרֵהוּ:

כאשר ראיתי אנשים שחשבו מחשבות רעות על אחרים או ואנשים שזרעו דרך
עוול לבסוף הם מקבלים את ענשם, שהם הפירות של הזריעה והחרישה
שלהם.
'עמל' - עוול.

(ט) מִנְשֵׁמַת אֵלֹהִים יֵאבְדוּ, וּמִרוּחַ אַפּוֹ יָכֻלוּ:

הרשעים הללו נאבדים בציווי ה' המעיף אותם, והם כלים מן העולם ברמז קל
של ה'.

(י) שִׁאֲגַת אֲרִיָּה וְקוֹל שָׁחַל, וְשִׁנֵּי כְּפִירִים נִתְּעוּ:

ציווי ה' חזק כמו שאגה של אריה וכמו הקול של האריה הצעיר וכמו העוצמה של שיני הכפירים המחפשים אוכל.

'נתעו' - תועים, מחפשים אוכל.

(יא) לִישׁ אֲבֹד מִבְּלִי טָרֶף, וּבְנֵי לְבִיא יִתְפָּרְדּוּ:

על הרשעים יבוא אריה האובד ביער ללא טרף, שהוא רעב ושמח לטרוף את מי שפוגש, וכמו בני האריה שנפרדו מהוריהם ומבקשים לעצמם אוכל, וימהרו לטרוף את כל מי שיראו.

(יב) וְאֵלֵי דְבַר יִגְנֹב, וְתִקַּח אֶזְנִי שִׁמְךָ מִנָּהוּ:

אולם אלי הגיעו דברים בהסתר, כמו בגניבה, ואזני שמעה מעט מדבר הסוד. 'שמך' - מעט. 'מנהו' - ממנו.

(יג) בְּשַׁעֲפִים מִחֲזִיוֹנוֹת לַיְלָה, בְּנִפְל תִּרְדָּמָה עַל אֲנָשִׁים:

שמעתי את הדבר במחשבות מראות הלילה, כאשר נופלת תרדמה על כל האנשים בעולם.

'בשעפים' - במחשבות.

(יד) פֶּחַד קָרָאנִי וּרְעָדָה, וְרַב עֲצָמוֹתֵי הַפָּחִיד:

הקול ששמעתי הביא עלי פחד ורעדה, והפחיד את עצמותי הרבות. 'קראני' - קרה לי.

(טו) וְרוּחַ עַל פְּנֵי יַחֲלֹף, תִּסְמַר שַׁעֲרֵת בְּשָׂרִי:

רוח עברה על פני יחלף, הרוח העמידה את שערות ראשי מפחד והם נראו כמו מסמרים.

'תסמר' - תעשה כמו מסמרים, תעמיד את השערות מפחד.

(טז) יַעֲמֹד וְלֹא אֶפִּיר מִרְאֶהוּ, תִּמּוֹנָה לִנְגַד עֵינַי, דְּמָמָה וְקוֹל
אֲשַׁמָּע:

הרגשתי שעומד מִיִּשְׁהוּ מולי ואני לא רואה אותו, אני חשתי תמונה אל מול
עיני אבל לא ראיתי אותה בבהירות, ושמעתי קול המדבר בשקט.

(יז) הָאָנוּשׁ מֵאֱלוֹהִי יִצְדָּק? אִם מֵעֲשֵׂהוּ יִטְהַר גִּבּוֹר?

הקול אמר אלי: האם אדם יכול להיות צודק בויכוח עם האלהים? האם האיש
יכול להיות יותר זכאי בדין מאשר הבורא שלו?
'יטהר' - יזדכה.

(יח) הֵן בַּעֲבָדָיו לֹא יֶאֱמִין, וּבַמַּלְאָכָיו יִשִּׁים תְּהֵלָה:

הן ה' אפילו בעבדיו הצדיקים אין ה' מאמין לספר להם את כל מעשיו בעולם
וגם המלאכים הם ביחס אל רוממות ה' כמתהוללים.
'תהלה' - הוללות.

(יט) אֵף שִׁכְנֵי בְּתֵי חִמֶּר, אֲשֶׁר בִּעֲפָר יִסּוּדָם, יִדְכָּאוּם לִפְנֵי עֵשׂ:

קל וחומר האנשים הפשוטים אשר גופם עשויי מחימר, אשר היסוד של החימר
הוא העפר, לכן הם מתים וחוזרים להיות עפר, אפשר להשפיל אותם ולהמית
אותם ועש אוכל את גופם, אלה הלוא ודאי שהם רחוקים מאוד מהבנה גבוהה
ורוחנית.

(כ) מִבֶּקֶר לָעָרֵב יִכְתּוּ, מִבְּלֵי מִשִּׁים לִנְצַח יֵאָבְדוּ:

בזמן מועט של יום אחד מהבוקר ועד הערב אפשר לשבור אותם, ברגע ללא
שימת לב הם עלולים להאבד מן העולם, הרי אין להם ערך אמיתי.
'יוכתו' - יתרכו. 'מבלי משים' - ללא שימת לב.

(כא) הֲלֹא נִסֶּע יְתָרָם בָּם, יָמוּתוּ וְלֹא בַּחֲכָמָה:

במותם הרי נוסע והולך לו היתרון שהיה על שאר בעלי החיים שהיא הנשמה,
גם כאשר הם מתים הלוא אין בהם חכמה לדעת זאת מראש.

פרק ה

(א) קרא נא, הִישׁ עוֹנֶךָ? וְאֵל מִי מְקַדְּשִׁים תִּפְנֶה?

הנך יכול לקרוא בקול את דבריך אולם אין אדם שיסכים עם טענתך שה' אינו
משגיח על העולם, ואל איזה אדם קדוש וצדיק תפנה שיסכים עמך.

(ב) כִּי לְאֹיִל יִהְרֶג כָּעֵשׂ, וּפְתָה תְּמִית קִנְאָה:

כי רק הטיפש כועס על דברים שארעו לו משמים ומרוב כעסו הוא יכול למות,
כי החכם הרי מבין שה' מעניש על החטאים של האדם, ורק הפתי המתפתה
לכל רעיון שטותי עלול למות מרוב קנאתו על רעה שקרתה לו.
'כעש' - כעס. 'ופותה' - אדם המתפתה בקלות.

(ג) אֲנִי רְאִיתִי אֹיִל מְשָׁרִישׁ, וְאֶקֹּב נֹהוּ פְתָאִם:

אמנם גם אני ראיתי רשעים החיים בטובה שנים רבות ונראים כאילו השרשים
שלהם עמוקים בעולם, וקללתי את ביתו שפתאום תבוא עליו רעה.

(ד) יִרְחֲקוּ בָנָיו מִיִּשְׁעִי, וַיִּדְכָּאוּ בְּשַׁעַר וְאִין מִצִּיל:

הלוואי שירחקו בניו מישועה, ואנשים ידכאו אותם בשער העיר, בו עוברים כל
באי העיר, ואין אדם שיצילם בגלל רעתם הרבה והידועה לכולם.

(ה) אֲשֶׁר קִצְּרוּ רָעַב יֹאכֵל, וְאֵל מְצַנִּים יִקְחֵהוּ, וְשֹׂאף צָמִים

חִילָם:

את קציר הרשע יאכל הרעב, את התבואה יקחו הרעבים מבין הקוצים אשר יגדלו בשדה העזובה של הרשע, ואנשים צמאים ישאפו ויקחו את כל רכושו אשר גזל מהם.

(ו) כִּי לֹא יֵצֵא מֵעֶפֶר אֶוֶן, וּמֵאֲדָמָה לֹא יֵצֵמַח עֵמֶל:

כי הרעה בעולם לא בא ללא סיבה, כאילו היא צומחת מהעפר, והדברים הפוגעים באנשים הנראים בעולם כעוול אינה באה לחינם כאילו היא צומחת פתאום מהאדמה.

(ז) כִּי אָדָם לְעֵמֶל יוֹלֵד, וּבְנֵי רֶשֶׁף יִגְבִּיהוּ עוֹף:

כי האדם נולד כדי לעמול על פרנסתו ולא לקחת ממון מאחרים בגזל ובעושק, מרוב מאמציו בעבודתו יתעופפו גחלים ממנו למעלה.
'בני רשף' - בני האש - הגחלים.

(ח) אוֹלָם אֲנִי אֶדְרֹשׁ אֵל אֵל, וְאֵל אֱלֹהִים אֲשִׁים דְּבָרְתִּי:

אולם אני איני חושב כמוך, אני מאמין בהשגחת ה' על כל העולם בכל פרטיו, לכן אני מבקש את ה' ומתפלל אליו בעת צרה, ואל ה' אני מדבר ומבקש.
'דברתי' - בקשתי.

(ט) עֲשֵׂה גְדֻלּוֹת וְאֵין חֶקֶר, נִפְלְאוֹת עַד אֵין מִסְפָּר:

ה' הוא עושה דברים גדולים שאין גבול לגודלם, אי אפשר לחקור ולהגיע לסוף מעשי ה', ה' הוא העושה נפלאות רבות כל כך עד שאי אפשר לספור אותם.
'חקר' - מחקר.

(י) הַנִּתֵּן מָטָר עַל פְּנֵי אֶרֶץ, וְשֹׁלַח מִים עַל פְּנֵי חוּצוֹת:

ה' הוא המביא גשם על הארץ, והוא שולח מים מהשמים על פני הרחובות.
'חוצות' - רחובות.

(יא) לְשׁוֹם שְׁפָלִים לְמָרוֹם, וְקִדְרִים שְׁגָבוּ יֵשַׁע:

ה' מעלה אנשים שפלים ושם אותם גבוה כאילו הם בשמים, ואנשים עצובים הוא מעלה כאילו בתוך מגדל של ישועה.

'וקודרים' - ועצובים.

(יב) מִפֶּר מַחְשְׁבוֹת עָרוּמִים, וְלֹא תַעֲשִׂינָה יְדִיהֶם תְּשִׁיָּה:

ה' מבטל את המחשבות הרעות של האנשים הרשעים והערמומיים, ולכן הם לא מצליחים לעשות דברים קיימים.

'תושיה' - דבר שישנו, דבר קיים.

(יג) לִכְד חֲכָמִים בְּעָרְמָם, וְעֲצַת נִפְתָּלִים נִמְהָרָה:

ה' לוכד ומעניש את הרשעים המתחכמים על הישרים בערמה, והוא לוכד ומעניש את הרשעים ההולכים בעצות עקומות וממהרים לעשות רע ללא מחשבה ושיקול דעת.

'נפתלים' - מתעקמים. 'נמהרה' - במהירות.

(יד) יוֹמָם יִפְגְּשׁוּ חֶשֶׁךְ, וְכִלְיָה יִמְשְׁשׁוּ בַצֹּהְרִים:

ענשם יהיה כי גם ביום יהיה להם רק חושך ורע, וגם בצהרי היום הם לא יראו והם ימששו את דרכם כמו העיוורים.

(טו) וַיֵּשַׁע מִחֶרֶב מִפִּיהֶם, וּמִיד חֲזָק אָבִיוֹן:

ה' מושיע את הרשעים מחרבם ומשיני פיהם שלא יטרפו, וה' מציל את האביון מיד הרשע החזק ממנו.

(טז) וַתְּהִי לַדָּל תִּקְוָה, וְעֲלֹתָה קִפְצָה פִּיהָ:

וישועת ה' תהיה תקוה לעני, ולאחר שהרשעים יקבלו את ענשם יראו זאת שאר הרשעים והעוולה תסגור את פיה מלעשות עוול.

‘ועולתה’ - והעוולה. ‘קפצה’ - סגרה.

(יז) הִנֵּה אֲשֶׁרִי אָנוֹשׁ יוֹכְחֶנּוּ אֱלֹהִים, וּמוֹסֵר שְׂדֵי אֶל תִּמְאָס:

הנה חשוב נא איוב, הרי מאושר האיש שה' מוכיח אותך, הרי עקב כך הוא חוזר בתשובה, לכן את המוסר שה' שולח דרך הצער והיסורים אל תמאס, אלא בדוק במעשיך וחזור בתשובה.

(יח) כִּי הוּא יִכְאִיב וַיַּחֲבֹשׁ, יִמְחָץ וַיִּדְּיוּ תִרְפִּינָה:

כי כמו שהוא הכאיב לך כעת הוא גם יחבוש לך את הפצעים וירפא אותך, ה' מכה ולחץ את האדם אבל הוא גם מרפה את הלחץ ומרפא את האדם לאחר שחזר בתשובה.

‘תרפינה’ - תרפה את הלחץ, כמו תרפאנה.

(יט) בָּשַׁשׁ צָרוֹת יִצִּילֶךָ, וּבִשְׁבַע לֹא יִגַּע בְּךָ רָע:

בשש צרות יצילך ה' וגם בצרה השביעית הוא ישמור עליך שלא יגעו בך לרעה.

(כ) בִּרְעֵב פָּדֶךָ מָמוֹת, וּבְמִלְחָמָה מִיָּדִי חָרֵב:

לאחר שתחזור בתשובה ה' יצילך ממוות בעת הרעב, ויצילך מהחרב של האויב בעת המלחמה.

(כא) בָּשׁוּט לָשׁוֹן תִּחְבֵּא, וְלֹא תִירָא מִשֹּׁד כִּי יָבוֹא:

גם כאשר הרשעים ילשינו על אנשים אתה תנצל מהם כאשר תחזור בתשובה, ולא תפחד משודדים שיבואו במקומך, כי ה' יצילך מהם.

‘בשוט’ - בהילוך, לשון לשוטט בארץ.

(כב) לִשְׂדֵי וּלְכַפֵּן תִּשְׁחָק, וּמִחַיֵּית הָאָרֶץ אֶל תִּירָא:

מהשוד ומהרעב לא תחשוש אלא תשחק מהם, וגם מחיות השדה הטורפות לא תפחד, כי צדע כי ה' מגן עליך כי אתה עובדו בשלימות.

‘ולכפן’ - ולרעב.

(כג) כִּי עִם אֲבִנֵי הַשָּׂדֶה בְּרִיתְךָ, וְחֵית הַשָּׂדֶה הַשְּׁלָמָה לָךְ:

כי גם עם אבני המכשול שבשדה תרגיש שיש לך ברית שלא יכשילוך כיון שהנך עובד את ה', וכל חיות השדה כאילו עשו אתך שלום.

(כד) וַיֵּדְעֶתָ כִּי שְׁלוֹם אָהֶלְךָ, וּפְקֻדָּתְךָ נֹנֶה וְלֹא תַחֲטָא:

ותדע תמיד כי בביתך שלום ושלווה, ותספור את את בני ביתך ורכושך ותראה שלא חסר כלום.

‘ופקדת’ - וספרת. ‘תחטא’ - תחסיר.

(כה) וַיֵּדְעֶתָ כִּי רַב זֶרַעְךָ, וְצֹאצְאֶיךָ כְּעֶשֶׂב הָאָרֶץ:

ותדע ותראה כי בניך רבים, וצאצאיך רבים כמו עשב הארץ.

(כו) תָּבוֹא בְּכָלֶח אֵלֶי קֶבֶר, כַּעֲלוֹת גְּדִישׁ בְּעֵתוֹ:

תבוא בזקנה אל קברך כפי שצומח הגדיש בשדה בזמנו.

‘בכלח’ - בזקנה.

(כז) הִנֵּה זֹאת חֻק־נְוֶהָ כִּן הִיא, שְׁמַעְנָה וְאַתָּה דַּע לָךְ:

הנה את כל זה שאמרתי לך חקרתני ומצאתי שכך היא, תקבל את הדברים ודע אותם בבירור.

פרק ו

(א) וַיַּעַן אִיּוֹב וַיֹּאמֶר:

ענה איוב וכך אמר:

תשובת איוב בכללות: אם יסורי הם רק נסיון הם לא היו נמשכים לאורך זמן רב כל כך, ובנוסף, יש פעמים שאנו רואים כי יש צדיק שאובד בצדקו ויש רעה

שמאריך ברעתו, הלוא הנהגת הבורא צריכה להיות מושלמת ואנו לא רואים זאת בעולם.

(ב) לו שָׁקוֹל יִשְׁקַל כְּעֵשִׂי וְהוֹתִי בְּמֵאֲזָנִים יִשְׂאוּ יָחַד:

אילו היו שוקלים את צערי הרב ואת שברוני במאזניים הנושאות את שניהם ביחד.

'כעשי' - כעסי. 'והותי' - ושברוני.

(ג) כִּי עֲתָה מִחוּל יָמִים יִכָּבֵד, עַל כֵּן דִּבְרִי לָעוֹ:

הכף עם יסורי ושברוני היתה מכריעה ומכבידה גם בכף הנגדית היו מטילים את כל חול הימים שבעולם, על כן דברי נאמרים בעייפות, ואולי לא הסברתי את עצמי כראוי.
'לעו' - עייפו.

(ד) כִּי חֲצִי שְׁדֵי עֲמָדִי, אֲשֶׁר חֲמַתָּם שְׁתָּה רוּחִי, בְּעוֹתֵי אֱלֹהֶי יַעֲרֹכּוּנִי:

כי המכות שהם כמו חצים שקבלתי מה' נמצאים עמי בכל עת, אשר את הארס של החצים נפשי שותה ומקבלת, ה' שלח עלי פחדים שעורכים איתי מלחמה, מול כוחות גדולים אלו אין בכוחי לעמוד ולכן אמרתי שאני חושב שאין השגחה פרטית בעולם.
'חמתם' - ארסם. 'בעותי' - פחדני.

(ה) הֲיִנְהַק פָּרָא עָלַי דָּשָׂא? אִם יִגְעָה שׁוֹר עַל בְּלִילוֹ?

צעקותי אינם בחינם, האם חיות הפרא צועקים כאשר הם יושבים על הדשא ולא חסר להם אוכל? האם השור גועה כאשר הוא עומד על יד עירוב התבואה שנתנו לו?

'הינהק' - היצעק. 'פרא' - חיה. 'בלילו' - עירובו, עירוב המאכלים של השור, תבן וקש.

(ו) הַיֵּאֱכַל תִּפֹּל מִבְּלִי מֶלַח? אִם יֵשׁ טַעַם בְּרִיר חֲלָמוֹת?

דבריכם אינם מתקבלים בדעתי, האם אפשר לאכול מאכל תפל מבלי להוסיף עליו מלח? האם יש טעם בחלבון הביצה? כך דבריכם הנאמרים בלי טעם ראוי אינם מתקבלים בעיני.

'בריר חלמות' - בנוזל הנוטף מן חלמון הביצה, ריר זה הוא הנקרא חלבון.

(ז) מֵאֲנָה לְנִגּוּעַ נִפְשִׁי, הֵמָּה כְּדוֹי לַחֲמִי:

במאכל התפל ובחלבון הביצה אינני רוצה לאכול, כי הם במו סעודה המצערת, כך אינני מקבל את דבריכם. 'כדוי' - כצער.

(ח) מִי יִתֵּן תָּבוֹא שְׁאֵלָתִי, וְתִקְוֹתִי יִתֵּן אֱלֹהִים:

הלוואי ובקשתי למות תבוא ותקוותי למות יתן ה', כי לא נחמתם או הרגעתם אותי.

(ט) וַיֹּאֵל אֱלֹהִים וַיִּדְכָּאֲנִי, יִתֵּר יָדוֹ וַיַּבְצִיעֵנִי:

ויסכים ה' לדכא אותי יותר עד שאמות, ה' יתיר את ידו וירבה את מכותי ויחתכני ואמות.

'ויואל' - ויסכים, וירצה. ויבצעני' - ויחתכני.

(י) וַתְּהִי עוֹד נַחֲמָתִי, וְאַסְלָדָה בְּחִילָה לֹא יַחְמוֹל, כִּי לֹא כַחַדְתִּי

אִמְרֵי קְדוֹשׁ:

במיתתני עוד תהיה לי נחמה שאפסיק לסבול, ה' יחזק את חוס המכה וירבה את פחדי ולא יחמול עלי, כדי שאמות, כי לא עברתי על דברי ה' הקדוש, ולכן אקבל שכר שימיתני מהר.

'ואסלדה' - וכווייתי תתגבר. 'בחילה' - בפחד. 'יחמול' - ירחם. 'כחדתי' - שקרתי, עברתי.

(יא) מַה כָּחִי כִּי אֵי־חַל? וּמַה קָצִי כִּי אֲאָרִיךְ נַפְשִׁי?

כמה כוח יש לי שאמתין עד שחוליי יעבור? ומה אקבל בסוף ימי שכדאי עבור זה להאריך את חיי ולהמתין?
'אייחל' - אקווה.

(יב) אִם כָּח אֲבָנִים כָּחִי? אִם בְּשָׂרִי נַחוּשׁ?

האם יש לי כוח כמו לאבנים לסבול את צרותי? האם בשרי עשוי מנחושת שהוא יכול לסבול יסורים לאורך זמן?
'נחוש' - נחושת.

(יג) הֲאִם אֵין עֲזָרְתִּי בִּי? וְתִשָּׂה נִדְחָה מִמֶּנִּי?

האם הנכם חושבים שאין בי עזרת השכל? האם החכמה נפלה ממני? כי אתם מנחמים אותי בדברי הבל.
'ותושיה' - וחכמה.

(יד) לִמָּס מִרְעֵהוּ חֶסֶד, וְיִרְאֵת שְׂדֵי יַעֲזֹב:

כך יהיה לכם, שלא תהיה לכם עזרה וחכמה, כיון שהנכם מונעים חסד ממני והתנהגות זו תגרום לכם לעזוב את יראת ה'.
'למס' - למי שנמס.

(טו) אֲחִי בְּגָדוֹ כָּמוֹ נָחַל, כַּאֲפִיק נְחָלִים יַעֲבֹרוּ:

חבריי בגדו בי כמו נחל אכזב, ששוטף ועובר, וכמו זרם של נחל העובר ואינו
נשאר בקביעות, כך חבריי בתחילה השתתפו בצערי וקרעו את בגדיהם וכעת
הם לועגים עלי ומזלזלים בי.

‘כאפיק’ - כזרם.

(טז) הַקְדָּרִים מִנִּי קָרַח, עָלִימוּ יְתַעַלְם שָׁלֵג:

נחלים אלו חשוכים ועמוקים ללא מים, כיון שעקב הקור עדיין לא הגיעו מי
הפשרת השלגים שעל ההרים, והשלג לא יורד עליהם.
‘הקודרים’ - החשוכים.

(יז) בָּעֵת יִזְרְבוּ נִצְמָתוֹ, בְּחֶמוֹ נִדְעָכוּ מִמְּקוֹמָם:

בעת שהמים זורמים מההרים הם נאספים אל הנחלים ומפסיקים כאשר
נגמרים המים על ההרים, וכאשר השמש מחממת את המים את מתאדים
ומסתלקים ממקומם והנחלים נשארים יבשים.

‘יזורבו’ - יזרמו. ‘נצמתו’ - נפסקו. ‘בחומו’ - בהתחממו. ‘נדעכו’ - נקפצו.

(יח) יִלְפְּתוּ אַרְחוֹת דֶּרֶכְכֶּם, יַעֲלוּ בַתְּהוֹ וַיֵּאבְדּוּ:

המים מחזיקים בתחילה את דרכם בנחל אולם אחר זמן קצר הם מתאדים
ועולים לשמים ונאבדים מן הנחל.

‘ילפתו’ - יאחזו.

(יט) הַבֵּיטוּ אַרְחוֹת תִּמָּא, הֲלִיכֹת שְׁבָא קוֹו לָמוֹ:

המים מביטים לדרכי ארץ ‘תימא’, ארץ הערבים החמה, ובה המים מתייבשים,
הם מצפים להגיע אל דרכי הארץ ‘שבא’ ולהתייבש.

‘תימא’, ‘שבא’ - שמות ארצות. ‘למו’ - להם.

(כ) בִּשְׁוֹ כִּי בָטַח, בָּאוּ עֲדִיָּה וַיַּחֲפְרוּ:

הבוטח במים שבנחלים אלו מתבייש בבטחונו כאשר הנחל מתייבש, כאשר
הבוטחים בנחלים אלו באים עד אליה הם מתביישים.

‘עדיה’ - עד אליה. ‘ויחפרו’ - ויתביישו.

(כא) כִּי עָתָה הֵייתֶם לֹא, תִּרְאוּ חֶתֶת וְתִירְאוּ:

כי כעת אתם חבריי הייתם לסובל לעזרה אולם כאשר ראיתם את פחדו וסבלו
פחדתם מלעזור לו ולנחם אותו, כמו הנחל המאכזב.

‘חתת’ - פחד.

(כב) הֵכִי אֲמַרְתִּי הִבּוּ לִי, וּמִכֹּחְכֶם שִׁחֲדוּ בְעָדִי:

אני חשבתי שתתנו לי דבר חכמה שארגע בו, או מממונכם ורעיונכם תתנו לי
כדי שארפא.

‘ומכוחכם’ - ומממונכם.

(כג) וּמִלְטוֹנִי מִיד צָר, וּמִיד עָרִיצִים תִּפְדּוּנִי:

ותצילוני בדבריכם מיד הצר המכה אותי, ותפדו אותי מהחזקים שעשו אותי
חולה.

‘עריצים’ - חזקים.

(כד) הוֹרוֹנִי וְאֲנִי אֶחָרִישׁ, וּמָה שְׁגִיתִי הִבִּינוּ לִי:

תורו לי דרך נכונה ואני אשתוק ואקשיב, ומה שטעיתי תסבירו לי ואבין.

(כה) מָה נִמְרָצוּ אֲמָרֵי יֵשָׁר, וּמָה יוֹכִיחַ הוֹכֵחַ מִכֶּם?

כמה חזקים הם דברי היושר, אולם מה מוכיחות התוכחות שלכם ללא ראיות?
‘נמרצו’ - נתחזקו.

(כו) הֲלֵהוֹכַח מְלִים תִּחְשְׁבוּ? וּלְרוּחַ אֲמָרֵי נוֹאֵשׁ:

האם הנכם חושבים להוכיח במילים ללא שכל? כי דברים נואשים ללא הבנה הם כמו רוח, ללא ערך.

'נואש' - מיואש.

(כז) אָף עַל יְתוֹם תִּפְּלוּ, וְתִכְרוּ עַל רֵיעֵכֶם:

הנכם מזלזלים בי למרות סבלי ואבלי שאני שכול כמו יתום, אתם כאילו מפילים עלי גורל למי אהיה לעבד, והנכם כאילו חופרים בור להכשיל בו את חברכם.

'ותכרו' - ותחפרו.

(כח) וְעַתָּה הוֹאִילוּ פָּנֹי בִּי, וְעַל פְּנִיכֶם אִם אֶכְזָּב:

כעת תחפצו ותפנו אלי ותקשיבו לדבריי, הנני מתחייב שלא אשקר בפניכם אלא אומר רק דברי אמת.

(כט) שִׁבוּ נָא אֶל תְּהִי עוֹלָה, וְשׁוּבוּ עוֹד צִדְקֵי בָּהּ:

שובו מדרככם ואל תעשו עוולה כאשר הנכם מבזים אותי, תתבוננו שוב בדבריי ותראו שדבריי צודקים.

(ל) הֲיֵשׁ בְּלִשׁוֹנִי עוֹלָה? אִם חֲכִי לֹא יִבִּין הָוֹת?

האם מצאתם בדבריי דברי עוולה? האם פי לא מבין מה הם דברים ריקניים.

פרק ז

(א) הֲלֹא צָבָא לְאַנּוּשׁ עַל אֶרֶץ, וְכִימִי שְׁכִיר יָמָיו:

הרי לאדם יש זמן קצוב לחיים על הארץ, האדם חי בעולם במספר ימים שנקבע לו, כמו השכיר שהולך לביתו בסיום ימי עבודתו.

'צבא' - קצבה, זמן קצוב.

(ב) כְּעֹבֵד יִשְׁאַף צֶל, וְכַשְׁכִּיר יִקְוֶה פְּעֵלוֹ:

האדם מצפה למוות כדי שינוח מסבלו בעולם, כמו שהעבד מצפה למנוחה בצל מעבודתו הקשה, וכמו השכיר כך מצפה האדם שיסתיימו ימי עבודתו.
'ישאף' - יצפה.

(ג) כֵּן הִנַּחֲלֹתִי לִי יְרַחֵי שָׂא, וְלִילֹת עֵמַל מָנוּ לִי:

כך קבלתי בנחלה חדשים ריקנים, כי אני מצפה שיעבור החודש הבא יהיה טוב יותר, ומשמים הזמינו לי לילות של עמל ריקני, כי בכל לילה אני מצפה שיבוא הבוקר ואולי יסוריי יהיו קלים יותר.
'מנו' - זמנו.

(ד) אִם שָׁכַבְתִּי וְאַמְרֹתִי: מָתִי אָקוּם? וּמִדָּד עָרַב, וְשָׁבַעְתִּי נִדְדִים עָדִי נִשָּׁף:

כאשר אני שוכב על מטתי אני אומר לעצמי: מתי אקום? אולי בבוקר יהיה לי יותר טוב, אני כאילו מודד את אורך הערב ומצפה שהוא יסתיים, וכך הנני מלא נדודים וסובל יסורים עד הערב.
'ומדד' - ואמדוד. 'נשף' - ערב.

(ה) לִבֵּשׁ בְּשָׂרִי רֶמָה, וְגֹשׁ עֶפֶר, עוֹרִי רָגַע וַיִּמָּאֵס:

בסוף ימי כאשר אמות הרי בשרי יתמלא רקבון וגוש של עפר, כאילו בשרי התלבש בהם, גם עורי התמלא קמטים ויופיו נמאס בעיני הרואים.
'רגע' - התקמט.

(ו) יָמִי קָלוּ מִנִּי אָרָג, וַיִּכְלוּ בְּאֶפֶס תִּקְוָה:

ימי חיי קלים יותר מבד האריגה, כי אין לי ערך במ, ימי נגמרים בגמר התקווה במחשבתי לטוב.
'מיני' - מן. 'באפס' - באין.

(ז) זָכֹר כִּי רוּחַ חַיִּי, לֹא תָשׁוּב עֵינִי לְרֹאוֹת טוֹב:

אתה ה' זכור כי כל חיי הם רק רוח ולא דבר ממשי מועיל, הרי אחרי שאמות עיני כבר לא ישובו לראות את טוב החיים.

(ח) לֹא תִשׁוּרְנִי עֵין רֹאִי, עֵינֶיךָ בִּי וְאֵינֶנִּי:

אחר מיתתי לא יראה אותי שום אדם יותר, עיניך ה' ראו אותי ומיד נעלמתי מן העולם.

'תשורני' - תראני.

(ט) כָּלָה עָנֹן וַיִּלֶךְ, כֵּן יוֹרֵד שָׁאוּל לֹא יַעֲלֶה:

כמו שהענן מתכלה והולך מנגד עינינו כך גם האדם אחר מיתתו הוא יורד אל הקבר ולא עולה משם.

(י) לֹא יָשׁוּב עוֹד לְבֵיתוֹ, וְלֹא יִכְיֶרְנוּ עוֹד מְקוֹמוֹ:

האדם אינו חוזר שוב לביתו ואין אנשי מקומו מכירים אותו יותר בעולם.

(יא) גַּם אָנִי לֹא אֶחְשֶׁךְ פִּי, אֶדְבָּרָה בְּצַר רוּחִי, אֲשִׁיחָה בְּמַר

נַפְשִׁי:

מכיון שאין היסורים מפסיקים ממני לכן גם אני לא אמנע מפי לומר את אשר יש בלבי, אדבר כאשר רוחי קצרה וכואבת, אשיח כפי שנפשי מרה.

(יב) הֲיֵם אָנִי? אִם תִּנֵּין? כִּי תִשִּׂים עָלַי מִשְׁמֶר:

למה ה' אתה סוגר אותי מכל כיוון? מהעולם איני יכול לצאת ומהיסורים איני יכול להמלט, האם אני ים שסבבת אותו ביבשה גבוהה כדי שלא יוכל לצאת ולשטוף אותה? האם אני תנין גדול ומסוכן שכלאת אותו בתוך הים כדי שלא יזיק לבריות?

(יג) כִּי אָמַרְתִּי תִנְחַמְנִי עֲרֹשִׁי, יִשָּׂא בְּשִׁיחִי מִשְׁכְּבִי:

חשבתי לבכות בלילה על מיטתי ולהתנחם בכך, חשבתי כי משכבי יקח על עצמו את דבריי ובכך ארגע במעט.

(יד) וַחֲתַתְנִי בַּחֲלָמוֹת, וּמַחֲזִינוֹת תִּבְעֵתַנִּי:

אולם גם את זה לא הצלחתי לעשות, כיוון שגם בלילה אתה ה' שובר אותי בחלומות מפחידים והנני רואה מראות מבהילים.
'וחתתני' - ושברתני.

(טו) וַתִּבְחַר מַחְנֶק נַפְשִׁי, מָוֶת מַעֲצָמוֹתַי:

הגעתי למצב שאני מעדיף להחנק אני מעדיף את המוות מאשר שיהיו לי את עצמותי.

(טז) מֵאֲסֹתַי, לֹא לָעֹלָם אָחִיָּה, חָדַל מִמֶּנִּי, כִּי הֵבֵל יָמִי:

אני כבר מואס בכל מה שיש בעולם, הרי בין כך לא אחיה לעולם, לכן הנני מבקש ה': עזוב אותי והפסק לייסרני, כי הרי כל ימי רק הבל וריקנות.

(יז) מָה אֶנּוֹשׁ כִּי תִגְדָּלְנוּ? וְכִי תִשִּׁית אֵלָיו לִבְּךָ:

מהו ערך האדם כי הנך מגדל אותו ומשגיח עליו, ושם את לבך עליו?

(יח) וַתִּפְקְדֵנוּ לְבִקְרִים, לְרֹגְעִים תִּבְחָנֵנוּ:

הנך עוקב אחריו בכל בוקר ובוחן אותו בכל רגע.

(יט) כִּמָּה לֹא תִשָּׁעָה מִמֶּנִּי? לֹא תִרְפָּנִי עַד בְּלָעִי רִקִּי:

כמה זמן כבר הנך מייסר אותי ואינך סר ממני? אתה לא עוזב אותי אף לרגע קטן עד שאבלע את רוקי אלא אתה מייסרני בכל עת ללא הרף.

(כ) חֲטָאתִי, מָה אֶפְעַל לָךְ נֹצֵר הָאָדָם? לָמָּה שִׁמְתָנִי לְמַפְגֵּעַ לָךְ?

וְאַהִיָּה עָלַי לְמִשָּׂא:

גם אם באמת חטאתי לך מה אני הקטן מזיק לך האלהים הגדול שהנך שומר על כל אדם ומשגיח עליו? למה הנך מחשיב אותי כתקלה אליך שעל כן אתה מענישני? הדבר נראה כאילו אני כמשא כבד עליך ולכן הנך מענישני בתקיפות רבה כל כך, הלוא אני רק אדם קטן?

(כא) וּמָה לֹא תִשָּׂא פִשְׁעִי וְתַעֲבִיר אֶת עֲוֹנִי? כִּי עֲתָה לְעֹפֹר

אֲשָׁכֵב, וְשַׁחַרְתָּנִי וְאִינָנִי:

למה לא תסלח לפשעי וְתַעֲבִיר את עוונִי? תפסיק לייסר אותי ואמות ואקבר בעפר, ואחר כך גם אם תחפש אותי כבר לא אהיה בכדי שתוכל להעניש אותי.

פרק ח

(א) וַיַּעַן בְּלֹדֶד הַשּׁוּחִי וַיֹּאמֶר:

ענה החבר השלישי, בלדד השוחי, וכך אמר:

(ב) עַד אֵן תִּמְלֹל אֱלֹהִים? וְרוּחַ כְּבִיר אִמְרֵי פִיךָ:

עד מתי תדבר את כל הדברים הללו? ועד מתי דברי פיך יהיו כמו רוח חזקה.

(ג) הֲאֵל יַעֲוֹת מִשְׁפָּט? וְאִם שִׁדֵּי יַעֲוֹת צֶדֶק?

האם הנך חושב שהאלהים יעקם את משפטו? והאם הנך חושב שה' יעקם את הצדק?

(ד) אִם בְּנִיךָ חָטָאוּ לוֹ וַיִּשְׁלַחֲם בְּיַד פִּשְׁעָם:

הלוא ודאי שאם בןך חטאו לה' ולכן הוא הענישם ושלח אותם ביד הפשע שלהם שיעניש אותם.

(ה) אִם אַתָּה תִּשְׁחַר אֶל אֵל, וְאֵל שְׁדֵי תִתְחַנֵּן:

אם אתה תבקש מוקדם בשחר את פני ה' ותתפלל אליו ואל ה' תתחנן.

'תשחר' - תקדים בבוקר.

(ו) אִם זֶךְ וְיֵשֶׁר אַתָּה, כִּי עֲתָה יַעֲרִיר עָלֶיךָ, וְשָׁלֵם נֹת צְדָקָךָ:

אם באמת נקי וישר אתה ודאי כעת ה' יעורר עליך את טובו וישלם לך את

ישרך בבית חדש שיבנה לך שתלך בו בדרך הצדק.

(ז) וְהָיָה רֵאשִׁיתְךָ מִצֶּעֶר, וְאַחֲרִיתְךָ יִשְׁגָּה מְאֹד:

כאשר ה' יברך אותך תתברך בתחילה במעט ואחר כך תגדל ותתרבה מאוד.

'מצער' - מעט. 'ישגה' - יתרבה.

(ח) כִּי שָׁאֵל נָא לְדֹר רִישׁוֹן, וְכוֹנֵן לְחֶקֶר אֲבוֹתָם:

תשאל על הדורות הראשונים, ותתכונן לחקור את על אבות הראשונים.

'רישון' - ראשון. 'וכונן' - והתכונן.

(ט) כִּי תִמּוֹל אֲנַחְנוּ וְלֹא נִדָּע, כִּי צֵל יִמִּינוּ עָלֵי אָרֶץ:

כי אנחנו נמצאים פה בעולם רק זמן מועט הנראה כמו אתמול ולכן לא נדע

את כל הנהגת ה' בעולם, כי הרי ימינו בעולם עוברים מהר כמו שהצל עובר

מהר ובמספר שנים מועט איננו יכולים לעקוב אחרי הנהגת ה' בעולם

הנמשכת על הרבה שנים.

(י) הֲלֹא הֵם יוֹרוֹךְ, יֹאמְרוּ לָךְ, וּמִלְבָּם יוֹצְאוּ מַלְּיָם:

אם תשאל את הזקנים הרי הם יוכלו לומר לך דברים שהם שמעו או ראו

במהלך חייהם ודברים שהם שמעו או ראו מהדורות הקודמים, הם ילמדו

אותך, ויביעו לך את מחשבות לבם בענין הנהגת ה' בעולם.

(יא) הֲיִגָּאָה גִּמָּא בְּלֹא בָצָה? יִשְׁגָּא אָחוּ בְּלִי מַיִם?

האם יגדל צמח הגומא ללא שיש תחתיו ביצה לחה? האם יגדל הדשא ללא מים?

'יגאה' - יגדל. 'גומא' - שם צמח. 'ביצה' - מקום רחב מלא בבון. 'אחו' - דשא.

(יב) עֲדָנוּ בְּאִבּוֹ לֹא יִקְטֹף, וְלִפְנֵי כָּל חֲצִיר יִיבֹשׁ:

אולם בעוד הצמח בצעירותו האם לא קורה שהוא נקטף? האם לא קורה שהוא מתייבש לפני כל שאר הצמחים?

'באבו' - באביבו, בצעירותו.

(יג) כִּן אֲרָחוֹת כָּל שׁוֹכֵחֵי אֵל, וְתִקְוֹת חֲנֹף תֵּאבֹד:

כך גם הדרך שה' נוהג בכל שוכחי ה' והתקווה של הרשעים המחניפים לאחרים לעושר וטובה נאבדת והם לא משיגים אותה, כי ה' מעניש אותם לפני שהם מקבלים את הטובה, אולם לפעמים יש סיבה מאת ה' שהוא נותן להם הצלחה לזמן מסוים, כמו הצמחים הגדלים בגלל המים שתחתיהם, אולם הצלחתם היא זמנית בלבד.

(יד) אֲשֶׁר יִקּוּט כֶּסֶּלּוֹ, וּבֵית עֲכָבִישׁ מִבְּטָחוֹ:

אשר בית הרשע שהוא בוטח בו עומד רק לזמן מועט, ביתו הנראה לו מוצק וחזק מתברר שהוא חזק כמו בית העכביש הארוג מחוטים דקים.

'יקוט' - יהיה זמן מועט, מלשון 'קט'. 'כסלו' - מבטחו.

(טו) יִשְׁעֶן עַל בֵּיתוֹ וְלֹא יַעֲמֹד, יַחֲזִיק בּוֹ וְלֹא יָקוּם:

בית הרשע חלש כל כך שאם הוא רק ישען עליו הוא כבר יפול, הרשע ינסה להחזיק בבית ולהעמידו והוא לא יצליח.

(טז) רָטֹב הוּא לִפְנֵי שֶׁמֶשׁ, וְעַל גִּנְתּוֹ יוֹנְקָתוֹ תֵּצֵא:

הרשע בתחילת דרכו מרגיש בטוח בעצמו ואינו צופה כל סכנה בעתיד, הוא מרגיש כמו צמח לח שאינו מתייבש גם כשהוא נמצא בשמש, ושרשיו מגיעים עד הגינה ויונקים משם מים.

'רטוב' - לח. 'יונקתו' - שרשיו.

(יז) עַל גַּל שָׁרְשָׁיו יִסְבֹּכוּ, בֵּית אֲבָנִים יִחַזֶּה:

שרשי הצמח חודרים בתוך גל של אבנים ונאחזים בהם חזק, או שהשרשים חודרים אל תוך בית אבנים ונאחזים בו, כך הרשע מרגיש בטוח וחזק ויציב מאוד בעולם הזה.

'גל' - גל אבנים. 'יחזה' - יראה.

(יח) אִם יִבְלָעֵנוּ מִמְּקוֹמוֹ, וְכָחַשׁ בּוֹ לֹא רָאִיתִיךָ:

אולם למרות היותו חזק ומושרש כאשר ה' יגזור על הרשע והוא יענש לפתע יראה הדבר כאילו הוא נבלע ממקומו ונעלם, אם יספרו שבמקום זה היה הרשע יכחישו האנשים ויאמרו: לא ראינו אותו, כי לא ישאר ממנו זכר בעולם.

(יט) הֵן הוּא מְשׁוֹשׁ דֶּרֶכוֹ, וּמַעֲפֹר אַחֵר יִצְמָחוּ:

כך היא דרך הרשע הצועד בשמחה ובבטחון בדרכו הרעה ואינו יודע שהוא בדרך לאבדון, ואילו הצדיק יצמח מדרגת השפלות אל הדרגה הגבוהה לפי גזירת ה'.

(כ) הֵן אֵל לֹא יִמָּאֵס תָּם, וְלֹא יִחַזֵּיק בְּיַד מְרַעִים:

הרי ודאי שה' אינו מואס את הצדיק ההולך בדרך התמימות, וה' לא יחזק את יד הרשעים המרעים לאחרים.

(כא) עַד יִמְלֶה שְׁחוֹק פִּיךָ, וּשְׂפָתֶיךָ תְּרוּעָה:

כאשר תחזור בתשובה על חטאִיךָ ה' לא יעזוב אותך עד שתהיה מאושר מאוד ויתמלא פיך בשחוק ושמחה, והשפתיים שלך ישירו ויריעו מרוב שמחה ואושר.

(כב) שִׁנְאִיךָ יִלְבָּשׁוּ בִשָּׁת, וְאַהֲלֵךְ רְשָׁעִים אֵינָנּוּ:

ואילו שונאיך יתמלאו בושה כאילו שהם לובשים אותה כבגד על גופם, ואוהל הרשעים וכל משפחתם יעלם מן העולם.

פרק ט

(א) וַיַּעַן אִיּוֹב וַיֹּאמֶר:

איוב ענה וכך אמר:

(ב) אֲמַנָם יָדַעְתִּי כִּי כֵן, וּמָה יִצְדָּק אָנוּשׁ עִם אֵל:

אמנם כן הנך צודק, ידעתי שכך הם הדברים כפי שהנך אומר, ובאמת איך יצדק האדם כאשר הוא מתווכח עם ה'? האם יש ביניהם השוואה.

(ג) אִם יַחֲפֹץ לָרִיב עִמּוֹ לֹא יַעֲנֶנּוּ אַחַת מִנִּי אֱלֹהִים:

אם ירצה האדם להתווכח עם ה' על מעשי ה' בעולם האם האדם יכול לענות תשובה לה' על שאלה מתוך אלף שאלות?
'מני' - מן.

(ד) חֲכָם לֵבָב וְאַמִּיץ כֹּחַ, מִי הִקְשָׁה אֵלָיו וַיִּשְׁלַם?

הרי ה' חכם לב ובעל כוח רב, מי האדם שיקשה את לבו לדברי ה' וישאר שלם ללא עונש.

'וישלם' - וישאר שלם.

(ה) הַמַּעֲתִיק הָרִים וְלֹא יָדְעוּ, אֲשֶׁר הִפְכָם בְּאֶפֶס:

הרי ה' יכול לעקור הרים ממקומם בלי שידעו האנשים שהרעה קריבה אליהם, ה' הרי עשה זאת בערי סדום ועמורה שהוא הפך אותם בכעסו על דרכם הרעה.

(ו) הַמְרָגִיז אֶרֶץ מִמְקוֹמָהּ, וְעִמּוּדֶיהָ יִתְפַּלְצוּן:

ה' הרי יכול להרעיד ארץ ולהזיז אותה ממקומה ולעשות שכל יסודות הארץ ירעדו ויזדעזעו.

(ז) הָאֵמַר לַחֶרֶס וְלֹא יִזְרַח, וּבָעֵד כּוֹכְבִּים יַחְתֹּם:

ה' הרי יכול לומר לשמש שלא תזרח והיא לא תזרח, והוא יכול למנוע מהכוכבים להאיר וכאילו חותם אותם בחותמת של סגירה.
'לחרס' - לשמש. 'יחתום' - ימנע מלהאיר.

(ח) נָטָה שָׁמַיִם לְבָדוֹ, וְדוֹרָךְ עַל בְּמִתֵּי יָם:

ה' הרי פרש את השמים לבדו ללא עזרת אחר, וה' משקיט את גובה גלי הים.
'נטה' - פורש. 'דורך' - ומנמיק.

(ט) עָשָׂה עָשׂ כָּסִיל וְכִימָה וַחֲדָרֵי תִמָּן:

ה' הרי עשה את עשה את המזלות עש, כסיל וכימה, ואת הכוכבים הדרומיים הרחוקים הנראים כאילו הם בחדר אחר, וגם עתה לאחר בריאתם הוא שולט עליהם.

(י) עָשָׂה גְדֻלּוֹת עַד אֵין חֶקֶר, וְנִפְלְאוֹת עַד אֵין מִסְפָּר:

ה' הרי עושה הרבה גדולות עד שאין אפשרות לחקור אחריהם, וה' עושה הרבה נפלאות עד שאי אפשר לספור אותם.

(יא) הֵן יַעְבֹּר עָלַי וְלֹא אֶרְאֶה, וַיַּחֲלֵף וְלֹא אֶבִּין לוֹ:

הן ה' נשגב ונעלם שגם אם הוא יעבור על ידי לא אוכל לראות אותו, ואם יחלוף על פני לא אבין ואבחין שהוא עבר על ידי, מצד רוחניותו.

(יב) הֵן יַחְתּוֹף מִי יִשְׁיבֶנּוּ? מִי יֹאמֶר אֱלֹיו: מַה תַּעֲשֶׂה:

הרי אם ה' יעניש אדם בפתאומיות האם האדם יוכל להשיב את הענוש או למנוע מה' לעשות זאת? האם יש אדם שיוכל לעכב מבעדו ולומר לה': מה את עושה?

'יחתוף' - יעשה דבר בחף ובמהירות.

(יג) אֱלֹהִים לֹא יֵשֵׁב אָפוֹ, תַּחְתּוֹ שָׁחַח עֲזָרִי רָהֵב:

ה' לא ישיב את חמתו על הרשע עקב רצון של אחר, עד אשר תחת שלטון ה' יכנעו כל הגאים ועוזריהם.

'שחחו' - יתכופפו, יכנעו. 'רהב' - גאות.

(יד) אֵף כִּי אֲנֹכִי אֶעֱנֶנּוּ, אֲבַחֲרָה דְּבָרִי עִמּוֹ:

עקב גדולת ה' האמורה ודאי שלא ראוי שאני הקטן אענה לה' ואתווכח עמו, או שאבחר לדבר עמו בטענות.

(טו) אֲשֶׁר אִם צִדְקָתִי לֹא אֶעֱנֶה, לְמִשְׁפָּטִי אֶתְחַנֵּן:

כי גם אני חושב שאני צודק בטענותי לא אומר אותם לה', אני רק אתחנן לה' השופט אותי לרע שירחם עלי ויפסיק את יסורי. 'למשופטי' - לשופטני.

(טז) אִם קָרָאתִי וַיַּעֲנֵנִי, לֹא אֶאֱמִין כִּי יֶאֱזִין קוֹלִי:

גם אם אקרא לה' והוא יענה אותי וירגיע את יסורי לא אאמין שהוא באמת האזין אלי אלא אחשוב שבמקרה התרפאתי, כיון שאיני מאמין שה' שומע כל אדם כשהוא מתפלל אליו.

(יז) אֲשֶׁר בִּשְׁעָרָה יִשׁוּפְנִי, וְהִרְבֵּה פָּצְעֵי חֲנָם:

כי הרי הוא העניש אותי בפתאומיות כמו רוח סערה הבאה ברגע ומרסקת הכל, והרבה את פצעיי לחינם, ללא שחטאתי.

(יח) לֹא יִתְּנֵנִי הַשֵּׁב רוּחִי, כִּי יִשְׁבְּעֵנִי מִמְּרָרִים:

אין לי מרגוע מהפצעים שלי כדי שאוכל להשיב את רוחי באותם רגעים, כי ה' השביע אותי במרורים ללא הפסקה.

(יט) אִם לָכֵחַ? אֲמִיץ הִנֵּה, וְאִם לְמִשְׁפָּט, מִי יוֹעִידֵנִי?

אם אלך נגד ה' בכוח? הרי הוא יותר אמיץ וחזק ממני, ואם אלך עמו למשפט מי יקבע לי זמן כדי שאבוא אליו למשפט?

(כ) אִם אֶצְדָּק? פִּי יִרְשִׁיעֵנִי, תָּם אָנִי וַיַּעֲקֹשֵׁנִי:

אם יהיו לי לומר דברים צודקים לא אעיז להוציא אותם מפי מפחד ה', כי באמת תם וישר אני וה' הלך בדרך עקומה ומטיל עלי יסורים וצרות לחינם. 'ויעקשני' - ויעקמני, הלך עמי בדרך עקומה.

(כא) תָּם אָנִי, לֹא אֲדַע נִפְשִׁי, אֶמָּאֵס חַיִּי:

ברור לי שאני תם וישר, לא אדע דבר רע על עצמי, ולכן אני מואס את חיי כיוון שאני סובל לחינם.

(כב) אַחַת הִיא, עַל כֵּן אֶמְרָתִי: תָּם וְרָשָׁע הוּא מְכַלָּה:

יש רק דרך אחת ושווה לכל האדם, אין הבדל אם האדם צדיק או רשע, את כולם ה' מכלה ללא משפט צדק.

(כג) אִם שׁוֹט יָמִית פֶּתְאִים, לְמִסַּת נִקִּים יִלְעָג:

כי איך תבוא הרעה על הצדיק בפתאומיות כאילו הוא קיבל מכת שוט, ונראה כאילו לוועגים לצדיק הנקי שהוא נמס ונשאר ללא כלום. 'למסת' - לנמסות.

(כד) אָרֶץ נִתְּנָה בְּיַד רָשָׁע, פָּנֵי שׁוֹפְטִיהָ יִכָּסֶּה, אִם לֹא אִפּוּא, מִי

הוא?

כי הנה אני רואה כי העולם ניתן בידי הרשעים, הרשעים כאילו מכסים את פני השופטים, כדי שלא יראו את מעשיהם הרעים, אם אין זה כך, מי הוא המיסרני?

(כה) וַיָּמִי קֵלּוּ מִנִּי רָץ, בָּרַחוּ, לֹא רָאוּ טוֹבָה:

כאשר מתייסר ואיני יכול לעשות דבר הרי ימי עוברים במהירות כאילו הם קלים יותר מהאדם הרץ מהר, ימי בורחים ממני בלי שאראה טובה בהם. 'מני' - מן.

(כו) חָלְפוּ עִם אֲנִיּוֹת אָבִה, כְּנֶשֶׁר יָטוּשׁ עָלֵי אֶכָּל:

ימי חולפים מן העולם כמו אוניות החולפות מהר בנהר ששמו אבה, וכמו הנשר הטס במהירות אל האוכל שהוא מוצא. 'אבה' - שם נהר שוטף. 'עלי' - אל.

(כז) אִם אָמַרְי אֲשַׁכָּחָה שִׁיחִי, אָעֲזָבָה פָּנֵי וְאַבְלִיגָה:

אם אומר לעצמי כדאי שאשכח את דבריי וטענותי, אעזוב את מחשבתי להתווכח עם ה' ואתאפק ואשתוק, אולי בזכות זה יפסקו ממני היסורים והצרות. 'ואבליגה' - ואשתוק.

(כח) יִגְרָתִי כָּל עֲצַבְתִּי, יִדְעָתִי כִּי לֹא תִנְקָנִי:

אני יודע שהדבר לא יעזור לי, כי יאספו אלי שוב כל הדברים המעציבים אותי, היסורים והצרות, אני יודע כי אתה ה' לא תנקה אותי מהצרות, אם כך הדבר למה לי לשתוק?

'יגורתי' - אאסוף.

(כט) אָנְכִי אֶרְשָׁע, לָמָּה זֶה הֵבֵל אֵיגָע?

כאשר אתווכח עם ה' הרי ודאי שה' לא יצדיק אותי, אם כך למה שאתייגע להריק?

(ל) אִם הִתְרַחֲצִיתִי בְּמֵי שֶׁלֵּג וְהִזְכֹּתִי בְּבֹר כַּפִּי:

גם אם אתרחץ במים לבנים כמו שלג ואזדכך בסבון את ידיי.

(לא) אִזְּ בַשַּׁחַת תִּטְבְּלֵנִי, וְתַעֲבוּנִי שְׁלֵמוֹתַי:

הרי גם אז תמשיך ותביא עלי יסורים וצרות וכאילו תטבול אותי בתוך ההשחתה, ובגדי יתלכלכו מהשחת וימאיסו גם אותי.

'בשחת' - בהשחתה.

(לב) כִּי לֹא אִישׁ כְּמוֹנִי אֶעֱנֶנּוּ, נָבֹא יַחֲדוֹ בַּמִּשְׁפָּט:

כי לא אדם קטן כמוני יכול לענות לה' ולהתווכח עמו, או שאבוא עם ה' למשפט.

(לג) לֹא יֵשׁ בִּינֵינוּ מוֹכִיחַ, יָשֵׁת יָדוֹ עַל שְׁנֵינוּ:

הרי אין אדם היכול להיות מכריע או בורר בין ה' וביני והוא יחליט מי הוא הצודק, וכאילו ישים את ידו על ה' ועל עלי ויחליט מי הוא הצודק.

'ישית' - ישים.

(לד) יִסֹּר מֵעָלַי שְׁבָטוֹ, וְאַמָּתוֹ אֶל תִּבְעֶתְנִי:

אם היה מכריע בינינו הוא היה מצדיק אותי ואז ה' היה מסיר ממני את מקלו בו הוא מכה אותי והוא לא היה מטיל עלי יותר פחדו מיסוריי הרבים.

(לה) אֲדַבְּרָה וְלֹא אֵירָאָנּוּ, כִּי לֹא כֵן אָנְכִי עֹמְדִי:

אז הייתי מדבר ולא ירא מה' שיענשני על דבריי, אולם אין המצב שלי כעת עמדי ולא אוכל לעשות זאת.

פרק י

(א) נִקְטָה נִפְשִׁי בַחַי, אֶעֱזָבָה עָלַי שִׁיחִי, אֲדַבְּרָה בְּמַר נִפְשִׁי:

אני רב עם עצמי בימי חיי האם לעזוב את דיבוריי או לדבר במרירות נפש.
'נקטה' - מתקוטטת.

(ב) אִמַּר אֶל אֱלֹהִים: אֵל תִּרְשִׁיעֵנִי, הוֹדִיעֵנִי עַל מַה תִּרְיִבֵּנִי:

אני אומר אל ה': אל תרשיע אותי לפני שהנך אומר לי על מה אתה מעניש אותי, אולי יש לי מה לענות לך ולהצדיק את עצמי.

(ג) הַטּוֹב לָךְ כִּי תַעֲשֶׂק? כִּי תִמָּאֵס יִגִּיעַ כַּפֶּיךָ וְעַל עֲצַת רָשָׁעִים

הוֹפְעֶת?

האם טוב בעיניך כי תעשוק אותי לחינם? האם טוב לך למאוס אותי לחינם?
הרי אני יגיע כפך, מעשיך נראים כאילו הנך עושה כמעשי הרשעים, האם טוב לך להחשב בעיני בני האדם כשותף למעשי הרשעים?

(ד) הֲעִינִי בָשָׂר לָךְ? אִם כָּרְאוֹת אֲנוֹשׁ תִּרְאֶה?

האם עיניך הם כמו עיני בני האדם אשר רק גוף המה והנך צריך לנסות אותי?
האם אתה רואה כמו שרואה האדם ולכן אתה בודק אותי?

(ה) הֲכִימִי אֲנוֹשׁ יָמֶיךָ? אִם שְׁנוֹתֶיךָ כִּימֵי גֶבֶר?

האם כמו ימי אנוש ימך שאתה ממחר להעניש אותי? האם השנים שלך הם כמו השנים של האדם? שאתה ממחר להעניש אותי.

(ו) כִּי תִבְקֹשׁ לַעֲוֹנִי וּלְחַטָּאתִי תִדְרוֹשׁ:

שהרי אתה מבקש את עוונותיי ומחפש את חטאותיי.

(ז) **עַל דַּעְתְּךָ כִּי לֹא אֶרְשָׁע, וְאִין מִידֶךָ מַצִּיל:**

הרי אתה יודע כי לא אכשל בחטא וגם אני יודע את גבורתך שאי אפשר להציל מידך ואיני צריך לנסות את כוחך.

(ח) **יְדִיךָ עֲצֹבוּנִי וַיַּעֲשׂוּנִי, יַחַד סָבִיב וַתְּבַלְעֵנִי:**

הרי אתה בעצמך יצרת אותי, אתה עמלת וכביכול התאמצת לבראני, יחד עם כל אבריי שמסביב לגופי ולבסוף אתה מענישני וכאילו בולע אותי לאבדון.
'עצבוני' – עמלו והתעצבו עלי.

(ט) **זָכַר נָא, כִּי כַחֲמֹר עָשִׂיתָנִי, וְאֶל עֶפֶר תְּשִׁיבֵנִי:**

תזכור נא ה' כי עשית את גופי כמו טיט ובסוף תשיב אותי אל העפר.

(י) **הֲלֹא כֶחֱלֵב תִּתִּיכֵנִי, וְכִגְבָּנָה תִּקְפִּיאֵנִי:**

כשיצרת אותי התכת אותי כמו שממיסים חלב, והקשת אותי כמו שמקשים גבינה מהחלב.

'תקפיאני' - תקשה אותי.

(יא) **עוֹר וּבָשָׂר תִּלְבִּישֵׁנִי, וּבַעֲצָמוֹת וְגִידִים תְּשַׁכְּכֵנִי:**

הלבשת אותי בעור ובשר, וסוככת עלי בעצמות וגידים.

'תשוככני' -תעשה עלי סכך.

(יב) **חַיִּים וְחֹסֶד עָשִׂיתָ עִמָּדִי, וּפְקַדְתָּךְ שְׁמֶרָה רוּחִי:**

עשית עמי חיים וחסד ואת מצוותיך שמרתי.

(יג) **וְאֵלֶּה צַפְנֹתַי בְּלִבִּיךָ, יָדַעְתִּי כִּי זֹאת עִמָּךְ:**

אולם לאחר כל העמל שעמלת בי ליצרני שמרת כמו בסוד את מחשבותיך לעשות לי את הצרות שהבאת עלי, כעת אני יודע כי כאשר בראת אותי כבר היית לך מחשבה לעשות לי את הרעות האלה.

(יד) אִם חָטֵאתִי וְשָׁמַרְתָּנִי, וּמַעֲוֹנִי לֹא תִנָּקֵנִי:

אם באמת חטאתי לפניך ושמרת עלי כדי לראות את חטאתי ולא רצית למחול לי על כך.

(טו) אִם רָשַׁעְתִּי אֲלֵלִי לִי, וְצִדִּיקְתִּי לֹא אֶשָּׂא רֹאשִׁי, שְׁבַע קָלוֹן, רְאֵה עֲנִי:

ואם באמת עשיתי דברים רעים אוי לי, כי אענש קשה מאוד מיד ה', ואם יתברר כי עשיתי רק דברים צודקים לא אתגאה בכך וארים את ראשי, אולם כעת אני מלא בזיון, ואני רק רואה את מצבי המעונה.

(טז) וַיִּגָּאֶה כַּשַּׁחַל תְּצוּדֵנִי, וְתִשָּׁב תִּתְפַּלֵּא בִּי:

העוני שלי יגדל ותכניס אותי בעומק הצרות כמו שצדים את האריה בכלוב חזק, ותשוב עוד ועוד ותכני באופן מופלא.
'תתפלא' - תכה אותי באופן מופלא.

(יז) תַּחֲדָשׁ עֵדֶיךָ נִגְדִי, וְתִרְבַּ כַּעֲשָׁךְ עִמָּדִי, חֲלִיפוֹת וְצָבָא עִמִּי:

הנך מחדש בכל יום את העדים שלך המעידים נגדי ובכך הנך יכול להרבות בכל יום את כעסך ותעניש אותי יותר, ובכך זמני בעולם הולך וכלה, כי אני אדם שחולף והולך וזמן קצוב יש לי בעולם.

'עדיך' - עדים שלך. 'ותרב' - ותרבה. 'כעשך' - כעסך. 'חליפות' - חולפות. 'וצבא' - וקיצבה.

(יח) וְלָמָּה מִרְחָם הוֹצֵאתָנִי? אֶגְוֶעַ וְעֵין לֹא תִרְאֵנִי:

למה הוצאת אותי מהרחם של אמי? הרי אני רק סובל בעולם, הרי היה עדיף
שאמות ברחם עמי ושום עין של אנשים לא תראה אותי.

(יט) כַּאֲשֶׁר לֹא הָיִיתִי אֹהֶיָהּ, מִבֶּטֶן לִקְבֹּר אוֹבֵל:

אהיה נחשב כאילו לא הייתי כלל בעולם, ומבטן אמי היו מובילים אותי מיד
אל הקבר.

(כ) הֲלֹא מָעַט יָמֵי יַחְדָּל, וְשִׁית מִמֶּנִּי וְאַבְלִיגָה מָעַט:

הרי ימי הם רק מעט בעולם אם כך עזוב נא אותי ואל תענישני כל כך, ושים
את לבך ממני אל דברים אחרים ואתאפק קצת ממכותי ואנוח.

'יחדל' - והפסק. 'ושית' - ושים. 'ואבליגה' - ואתאפק.

(כא) בְּטָרָם אֵלֶךְ וְלֹא אָשׁוּב, אֶל אֶרֶץ חֲשֹׁךְ וְצִלְמוֹת:

תעשה זאת לפני שאלך מן העולם ולא אחזור יותר אליו, שהרי אלך אל הקבר
שהוא כמו ארץ חשוכה אשר בה רק צל המוות.
'וצלמוות' - וצל המוות.

(כב) אֶרֶץ עֵיפָתָה כָּמוֹ אֶפֶל, צִלְמוֹת וְלֹא סְדָרִים, וְתִפֹּעַ כָּמוֹ
אֶפֶל:

הארץ ההיא חשוכה כמו האפילה, שם רק צל המוות, ללא סדרי העולם הזה,
ותופיע שם נפשי כמו האפילה עצמה ותהיה שם לעולם.
'עיפתה' - חשוכה. 'אופל' - אפילה.

פרק יא

(א) וַיַּעַן צִפּוֹר הַנְּעֻמָּתִי וַיֹּאמֶר:

ענה צופר הנעמתי וכך אמר:

(ב) הָרַב דְּבָרִים לֹא יַעֲנֶה, וְאִם אִישׁ שִׁפְתָּיִם יִצְדָּק:

האם הנך חושב שמפני שאתה מדבר הרבה דברים לכן לא נענה לך? האם הנך חושב שמפני שאת היודע לדבר יפה זו הוכחה כי אתה צודק בדבריך?

(ג) בְּדִיךְ מִתִּים יַחְרִישׁוּ? וְתִלְעַג וְאִין מְכָלִם?

האם הנך חושב שהדמיונות שאתה ממציא ישתיקו את האנשים שלא יענו לך על דבריך? האם הנך חושב שתלעג לדברים גדולים ונכבדים כמו השגחת ה' בעולם והנהגתו, ואין אדם שיבוא ויבזה אותך על כך?

'בדיך' - בדיותיך. 'מתים' - אנשים. 'מכלים' - מבזה.

(ד) וְתֹאמַר: זֶךְ לְקַחִי, וְבֵר הָיִיתִי בְּעֵינֶיךָ:

הנך אומר לה': כל דבריי נקיים ונכונים, ונקי הייתי תמיד לפניך.

'לקחי' - דבריי. 'ובר' - ונקי.

(ה) וְאוֹלָם, מִי יִתֵּן אֱלֹהֵי דְבָר, וְיִפְתַּח שִׁפְתָּיו עִמָּךְ:

אולם אין הדבר כך, ומכיוון שאין מקבל את דברינו, הלוואי שהאלהים ידבר ויפתח את שפתיו עמך.

(ו) וַיִּגֵּד לָךְ תַּעֲלָמוֹת חֲכָמָה, כִּי כַפְלִים לְתוֹשִׁיָּהּ, וְדַע כִּי יִשָּׂה לָךְ

אֱלֹהֵי מַעֲוֹנֶךָ:

ה' יגיד לך דברי חכמה הנעלמים מבני אדם, כי החכמה גדולה ורחבה מאוד והיא כפולה ומכופלת מהחכמה האנושית, וכאשר תבין את דברי החכמה ותאמין בהם אז ה' ישכח מעוונותיך ולא תענש יותר.

'לתושיה' - לחכמה. 'ישה' - ישכח.

(ז) הַחֶקֶר אֱלֹהֵי תִמְצָא? אִם עַד תִּכְלִית שִׁדֵּי תִמְצָא?

האם תוכל לחקור ולמצוא את האלהים בעצמו? האם תוכל להגיע אל סוף ידיעת ה'? הרי אין שום בריה בעולם המגיעה לכך, גם לא מלאך ולא נביא, ומרוב גדלותו איך נעיז להתכווח עם ה'?

(ח) גִּבְהֵי שָׁמַיִם מַה תִּפְעַל? עֲמָקָה מִשְׁאוֹל מַה תִּדְעַע?

מה תוכל לפעול בגבהי השמים? מה הנך יודע מה יש בעומק האדמה? הרי אפילו הידיעות הפשוטות של העולם הזה איננו יודעים ואיך נחפוץ להבין את דרכי ההנהגה הרוחנית בעולם?

(ט) אֲרֻכָּה מֵאֲרֶץ מִדְּבָה, וּרְחֵבָה מִנִּי יָם:

הרי חכמת ה' היא ללא סוף, המידה של חכמתו ארוכה מרוחב הארץ, ויותר רחבה מהים הגדול.
'מני' - מן.

(י) אִם יִחַלֶּף וַיִּסְגֵּיר, וַיִּקְהֵל וּמִי יִשְׁיבֵנוּ?

כיון שאין סוף לגדולת ה' אין האדם לומר ביקורת על מעשי ה' והנהגתו בעולם, לכן אם ה' יעביר אנשים מן העולם או שהוא יסגיר אומה אחת לאומה אחרת או שהוא יאסוף צבא על עיר מסויימת, האם יש מי שיעצור בעדו?
'יחלוף' - יעביר. 'ויסגיר' - ימסור ביד אויב. 'ויקהיל' - ויאסוף.

(יא) כִּי הוּא יִדַּע מִתִּי שׁוֹא, וַיֵּרָא אֶנּוֹן וְלֹא יִתְבּוֹנֵן:

כי רק ה' יודע ורואה מי הם האנשים הריקנים, רק הוא רואה אנשים רעים ונותן להם להצליח, למרות שהדבר יחשב בעיני הבריות כאילו ה' לא מתבונן על מעשי הרשע, כי מה' אין לברוח, לכן ה' לא ממחר להעניש את הרשעים.
'מתי' - אנשי.

(יב) וְאִישׁ נְבוֹב יִלְבֹּב, וְעִיר פָּרָא אָדָם יוֹלֵד:

אולם גם האיש הריק מחכמה יכול להתאמץ ולהגיע לחכמה, והאמת כי כל אדם הרי נולד ריק מחכמה כמו חמור הפרא, אולם כאשר ילמדו הוא ידע ויבין חכמה.

'נבוב' - חלול, ריק. 'ילבב' - יפרח, יצמח. 'ועיר' - וחמור. 'פרא' - פראי.

(יג) אִם אַתָּה הִכִּינוֹתָ לִבְךָ, וּפְרַשְׁתָּ אֵלָיו כַּפֶּךָ:

גם אתה איוב, אם תכין את לבך כראוי לירא מה', ותפרוש אל ה' את כפיך בתפילה שיצילך מהיסורים וישיב לך את עושרך.

(יד) אִם אָנֹכִי בִידְךָ הִרְחִיקָהוּ, וְאֵל תִּשְׁכַּן בְּאַהֲלֶיךָ עוֹלָה:

אם הנך יודע שיש דבר רע ברשותך הרחק אותו ממך, ואל תשהה בביתך שום דבר עוולה.

(טו) כִּי אַז תִּשָּׂא פָנֶיךָ מִמוֹם, וְהָיִיתָ מֵצֵק וְלֹא תִירָא:

לאחר שתשוב בתשובה שלימה לפני ה', תוכל להרים את פניך אל ה' ללא שום מום וחסרון, ותהיה יציב ולא תפחד משום עונש, כיון שתהיה נקי מכל חטא. 'מוצק' - יציב, חזק.

(טז) כִּי אַתָּה עָמַל תִּשְׁכַּח, כָּמִים עָבְרוּ תִזְכֹּר:

כאשר כבר יהיה לך טוב תשכח מעמל והריקנות שהיו לך בעת צרותך, לא תזכרם כמו שאין זוכרים את המים שעוברים בנהר וחולפים להם במהירות.

(יז) וּמִצְהָרִים יָקוּם חֶלֶד, תַּעֲפֶה כַּבֶּקֶר תִּהְיֶה:

מזלך בחיים הגשמיים יקום לתחיה ויאיר לך יותר מאור הצהריים, מזלך יעוף אליך במהירות, כמו שהבוקר בא בבת אחת. 'חלד' - החיים בעולם הזה.

(יח) וּבִטְחָתָ כִּי יֵשׁ תִּקְוָה, וְחִפְרָתָ לְבִטָּח תִּשְׁכַּב:

תבטח תמיד בה', כי הרי תראה כי תקווה למי שמצפה למעשי ה', גם תשכב בלילה בבטחון כאילו חפרת לעצמך מקום סתר ומוגן.

(יט) וְרִבְצָתָ וְאֵין מַחְרִיד, וְחָלוּ פָנֶיךָ רַבִּים:

תוכל לשבת בבטחון ובמרגוע ואין מי שיפחיד אותך, ויבואו רבים לבקש ממך דברי עצה וחכמה.

(כ) וְעֵינַי רְשָׁעִים תִּכְלִינָה, וּמָנוֹס אֲבֹד מִנֶּהֱם, וְתִקְוָתָם מִפֶּח נִפָּשׁ:

ועיני הרשעים יראו את הצלחתך ועיניהם כאילו יכלו מרוב קנאה בהצלחתך, ולרשעים לא יהיה מקום להסתר בו מפני אויביהם, ותקוותם לראות אותך נופל ונכשל תהיה להם לאכזבת נפש.
'מנהם' - מהם. 'מפח' - אכזבת.

פרק יב

(א) וַיַּעַן אִיּוֹב וַיֹּאמֶר:

איוב ענה לצופר הנעמתי וכך אמר:

(ב) אֲמַנִם כִּי אַתֶּם עִם, וְעַמְכֶּם תַּמּוּת חֲכָמָה:

אמנם אתם חשובים כציבור נכבד ואני מעריך את חכמתכם, וכאשר תמותו תסתיים החכמה בעולם, כיון שהנכם חכמים מאוד.

(ג) גַּם לִי לֵבָב כְּמוֹכֶם, לֹא נִפֹּל אֲנֹכִי מִכֶּם, וְאַתָּה מִי אֵין כְּמוֹ אֱלֹה?

אולם גם לי יש לב חכם כמוכם, איני פחות חכם ממכם, ולמי לא ידועים הדברים שאמרתם על גדלות ה' ועל מעשיו הנפלאים בעולם?

(ד) שְׁחַק לְרַעְהוּ אֱהִיָּה, קִרְא לְאֵלוֹהַּ וַיַּעֲנֶהוּ, שְׁחֹק צַדִּיק

תָּמִים:

נהייתי כאדם שצוחקים ממנו האנשים, אולם מאידך הרי היתה תקופה שה' היה עונה לי כאשר קראתי אליו, סימן הוא שה' מרוצה מדרכי, ולמרות זאת אתם עושים צחוק מצדיק תמים.

(ה) לִפִּיד בּוֹז לַעֲשָׂתוֹת שֶׁאֵנָּה, נֶכּוֹן לְמוֹעֲדֵי רֶגֶל:

לצדיק יבוא בזיון גדול ובווער כמו לפיד, הצדיק מתהלך במחשבות רגועות ובטוחות שלא יארע לו דבר, אולם מחכה לו מכשול ליפול בו. 'לעשותות' - לעשתונות, למחשבות. 'נכון' - מוכן. 'למועדי' - למעוד.

(ו) יִשְׁלִיֹּא אֱהִלִּים לְשִׁדְּדִים, וּבִטָּחוֹת לְמַרְגִּיזֵי אֵל, לַאֲשֶׁר הֵבִיא

אֱלֹהֶ בִּידּוֹ:

לצדיק קורים פתאום דברים רעים, אולם השודדים יושבים שלוים באוהליהם, מכעיסי ה' יושבים בבטחה, כך קורה לאלו שה' נותן להם את המנוחה. 'ישליו' - ישלוו. 'ובטוחות' - ובטחה.

(ז) וְאוֹלָם שָׁאֵל נָא בְּהִמּוֹת וְתִרְנָה, וְעוֹף הַשָּׁמַיִם וַיִּגְדֵּל לָךְ:

אולם באמת כל הבריאה יודעת כי ה' מנהיג את העולם, הנך יכול לשאול את הבהמות וילמדו אותך על כך, או תשאל את עופות השמים וגם יגידו לך דבר זה.

'ותורך' - וילמדוך.

(ח) או שִׁיחַ לְאֶרֶץ וְתִרְנָה, וַיִּסְפְּרוּ לָךְ דְּגֵי הַיָּם:

או תדבר עם האדמה ותלמדך, וכן יספרו לך גם דגי הים.

(ט) מִי לֹא יָדַע בְּכָל אֱלֹהִים, כִּי יָד יְהוָה עֲשֵׂתָהּ זֹאת?

מי מכל העולם אינו יודע זאת כי יד ה' עשתה את כל הבריאה והוא גם משגיח עליה?

(י) אֲשֶׁר בִּידּוֹ נִפְשׁ כָּל חַי, וְרוּחַ כָּל בֶּשֶׂר אִישׁ:

הרי ביד ה' הנפשות של כל החיים והרוח של כל גופות האדם.

(יא) הֲלֹא אֶזֶן מִלִּין תִּבְחֶן, וְחֶךְ אֶכֶּל יִטְעֶם לוֹ:

כעת אני רוצה שתבינו את דבריי, כי תפקיד האוזן להבחין בין המילים ולהבין את דברי החכמה, כמו שתפקיד החיך להבחין איזה אוכל טעים עבורו.

(יב) בִּישִׁישִׁים חֲכָמָה, וְאֶרֶךְ יָמִים תִּבּוֹנָה:

הקשיבו לדבריי כי החכמה נמצאת אצל הישישים בעלי נסיון בחיים, ואורך ימי האדם מביא לו תבונה.

(יג) עֲמוֹ חֲכָמָה וְגִבּוֹרָה, לוֹ עֵצָה וְתִבּוֹנָה:

לה' החכמה והגבורה, לה' העצה והתבונה, אין האדם יכול להנצל מגזירת ה'.

(יד) הֵן יִהְיוּס וְלֹא יִבָּנֶה, יִסְגֹּר עַל אִישׁ וְלֹא יִפְתָּח:

הרי כאשר ה' ירצה הוא יהרוס דבר וימנע מהאדם מלבנותו שוב, אם ה' יסגור איש במחלה או בשבי הרי לא יוכלו לפתוח לו נגד רצון ה'.

(טו) הֵן יַעֲצֹר בַּמַּיִם וַיִּבָּשׂוּ, וַיִּשְׁלַחם וַיַּהֲפֹכוּ אֶרֶץ:

הרי ה' יכול לעצור מים במרוצתם והם יתייבשו, או שהוא ישלח מים רבים להפוך ארץ יבשה לים.

(טז) עֲמוֹ עֵז וְתוֹשִׁיָה, לוֹ שִׁיגָג וּמִשְׁגָּה:

לה' העוצמה והחכמה, ה' גורם שהאדם יטעה או שיטעה את האחרים.

(יז) מוֹלִיךְ יוֹעֲצִים שׁוֹלֵל, וְשׁוֹפְטִים יְהוֹלֵל:

ה' מטעה את היועצים ליעץ דברים טפשות הראויים לאנשים משתוללים, ומטעה את השופטים לשפוט ללא הגיון אלא בהוללות.

'שולל' - בדרך של משתולל. 'יהולל' - יעשה הוללים.

(יח) מוֹסֵר מַלְכִּים פֹּתַח, וַיֹּאסֶר אֶזְזוֹר בְּמַתְנֵיהֶם:

ה' פותח מאנשים את הקשרים שקשרו אותם מלכים בבית כלא, והוא גם נותן לאנשים מלוכה וכוח והם חוגרים על מתניהם את כלי המלחמה ומנצחים.

(יט) מוֹלִיךְ כְּהֲנִים שׁוֹלֵל, וְאַתָּנִים יְסַלֵּף:

ה' מוליך שרים בדרך של אנשים משתוללים, ומעוות את הכוח של הגבורים. 'שולל' - בדרך של משתולל. 'ואיתנים' - וגבורים. 'יסלף' - יעוות.

(כ) מִסִּיר שְׁפָה לְנֶאֱמָנִים, וְטַעַם זִקְנִים יִקַּח:

ברצות ה' הוא מעביר מהנאמנים את דבורם הנעים והישר, והוא לוקח מהזקנים המדברים תמיד בחכמה את דבריהם הנאמרים בטעם וגורם להם לדבר טפשות.

(כא) שׁוֹפֵךְ בּוֹז עַל נְדִיבִים, וּמְזִיחַ אֶפִּיקִים רָפָה:

לפעמים ה' שופך בזיון על העשירים והנכבדים, ומחליש את חוזק החזקים. 'ומזיח' - וחוזק. 'אפיקים' - חזקים. 'רפה' - החליש.

(כב) מְגַלָּה עֲמָקוֹת מִנִּי חֹשֶׁךְ, וַיֵּצֵא לָאוֹר צִלְמוֹת:

ה' מגלה דברים הנמצאים בעומק מתוך החושך, והוא מוציא לאור דברים שהיו בצל המוות.

(כג) מְשַׁגֵּי־א לַגּוֹיִם וַיֹּאבְדוּם, שֵׁטַח לַגּוֹיִם וַיִּנָּחֶם:

ה' מגדיל עמים וכאשר מגיע זמנם להענש הוא מאבד אותם, ה' מרבה עמים ומושיבם בארצות רחבות וכשמגיע זמנם הוא מובילם לאבדון.

'משגיא' - מגדל. 'שוטח' - מרבה ומיישבם במקום כמו שטיח.

(כד) מַסִּיר לֵב רָאשֵׁי עַם הָאָרֶץ, וַיִּתְּעֵם בְּתִהוּ לֹא דֶרֶךְ:

ה' מסיר את לב מנהיגי העם לפי מה שהוא חפץ ובכך הוא מטעה בדרך ריקנית ולא נכונה.

(כה) יִמְשְׁשׁוּ חֹשֶׁךְ וְלֹא אֹר, וַיִּתְּעֵם כְּשֹׁכֹר:

ה' גורם להם ללכת כמו עוורים הממששים בידיהם בחושך, כי אין להם אור, והוא מתעה אותם שילכו כמו שיכור ללא מטרה.

פרק יג

(א) הֵן כָּל רְאֵתָה עֵינִי, שָׁמְעָה אָזְנִי וַתִּבֶּן לָהּ:

הן כל הדברים הללו הבנתי, שמעתי אותם מרבותי והבנתי אותם.

(ב) בְּדַעְתְּכֶם יִדְעֹתִי גַם אֲנִי, לֹא נִפַּל אֲנֹכִי מִכֶּם:

מה שאתם יודעים גם אני יודע, אינני פחות ממכם.

(ג) אֹלָם אֲנִי אֶל שְׂדֵי אֲדָבָר, וְהוֹכַח אֶל אֶל אַחֲפָץ:

אולם אני מדבר אל ה', ואני רוצה להוכיח אותם.

(ד) וְאֹלָם אַתֶּם טִפְלֵי שָׁקֶר, רִפְּאִי אֵלָל כְּלָכֶם:

אולם אתם מדביקים עלי שקרים שאני חטאתי, כל תנחומיכם אינם מועילים, כולכם כמו הרופאים הדומים לאילילים שאינם מועילים לעובדיהם.

'טופלי' - מדביקי.

(ה) מִי יִתֵּן הַחֲרֹשׁ תַּחֲרִישׁוֹן, וַתְּהִי לָכֶם לַחֲכָמָה:

מכיון שאתם מדברים בטפשות הלוואי והייתם שותקים, שתיקתכם היתה חכמה רבה עבורכם.

(ו) שִׁמְעוּ נָא תוֹכַחְתִּי, וְרַבּוֹת שְׁפָתַי הִקְשִׁיבוּ:

שמעו נא את דברי התוכחה שלי, והקשיבו לדברי הריב אשר אומר.

(ז) הֲלֹאֵל תִּדְבְּרוּ עוֹלָה? וְלֹא תִדְבְּרוּ רְמִיָּה?

האם עבור ה' הנכם מדברים דברי עוולה? האם עבור ה' הנכם מדברים דברי רמאות? תהיו ישרים ותודו על האמת.

(ח) הֲפָנִיו תִּשְׁאוּן? אִם לֹאֵל תִּרְיִבוּן?

האם אתם מוותרים על האמת עבור ה'? האם אתם רבים עמי עבור ה'?

(ט) הַטּוֹב כִּי יַחְקֹר אֶתְכֶם? אִם כְּהִתֵּל בְּאַנוּשׁ תִּהְיֶה לָּו?

האם טוב יהיה לכם כאשר ה' יחקור אתכם על דברי השקר שאמרתם? האם תלעגו ותשקרו לו כמו שמשקרים בני האדם איש את רעהו? הרי ה' יודע את האמת שבלבכם.

'כהתל', 'תהתלו' - לשון לעג.

(י) הוֹכַח יוֹכִיחַ אֶתְכֶם, אִם בִּסְתֵר פָּנִים תִּשְׁאוּן:

הרי ה' היודע את האמת שבלבכם יוכיח אתכם על ששקרתם אם בסתר לבכם יודעים אתם שדבריכם נאמרים בשקר והנכם רק מוותרים על האמת מפני שכך נראה לכם שהוא לכבוד ה' ואינכם מבקשים את האמת.

(יא) הֲלֹא שְׂאֵתוֹ תִּבְעֵת אֶתְכֶם, וּפְחָדוֹ יַפֵּל עֲלֵיכֶם:

הרי גדלות ה' היתה צריכה להבהיל אתכם מלומר שקר, ופחד ה' היה צריך להרתיע אתכם מלומר דבר לא נכון.

(יב) זְכַרְנֵיכֶם מִשְׁלִי אֶפֶר, לְגִבִּי חֲמֹר גִּבֵּיכֶם:

אל מול גדלות ה' הרי זכרון שמכם מבוטל כמו האפר, כל גופכם הרי נחשב כטיט לעומת גדולת ה'.

'משלי' - נמשל. 'לגבי', 'גביכם' - לשון גב והכוונה לכל הגוף.

(יג) הַחֲרִישׁוּ מִמֶּנִּי וְאַדְבַּרְהָ אֲנִי, וְיַעֲבֹר עָלַי מָה:

שתקו מלדבר אלי ואני אדבר, ולא אירא מלומר את האמת אפילו שיעברו עלי דברים קשים, האמת אהובה עלי מכל.

(יד) עַל מָה אֶשָּׂא בְּשָׂרִי בְּשָׁנִי וְנַפְשִׁי אֲשִׁים בְּכַפִּי?

למה אני סובל כאבים קשים ואני כאילו מכניס את בשרי לתוך פי כדי להשתיק את צעקתי, ואני מוכן למסור את נפשי, וכאילו להניח את נפשי בכפי שתוכל לצאת בקלות, עבור האמונה בה'.

(טו) הֵן יִקְטְלֵנִי ^{לֹא} לוֹ אֵיחָל, אֲךָ דֶּרֶכִּי אֶל פָּנָיו אוֹכִיחַ:

אם ה' יהרגני לא אתייאש אלא אמשוך לקוות לה' ולבטוח בו שיתן לי שכר בעולם הנשמות, אבל בכל זאת אוכיח לה' כי דרכי הגונות.

(טז) גַּם הוּא לִי לִישׁוּעָה, כִּי לֹא לִפְנֵי חֲנֹף יָבוֹא:

גם ה' יהיה לי לישועה למרות שאומר את אשר בלבבי, כי לפני ה' יבוא אדם המחניף, כי ה' אוהב את האמת.

(יז) שָׁמְעוּ שְׁמוֹעַ מַלְתִּי, וְאַחֲוֹתִי בְּאֶזְנֵיכֶם:

לכן שמעו את דבריי ואת מה שאומר הקשיבו היטב.

'ואחותי' - והגדתי, את מה שאחווה.

(יח) הִנֵּה נָא עֲרֹכְתִי מִשְׁפָּט, יִדְעֵתִי כִּי אֲנִי אֶצְדָּק:

הנה כעת אני אסדר את משפטי ואני יודע כי אם לא חטאתי ה' יצדיק אותי.

(יט) מִי הוּא יָרִיב עִמָּדִי? כִּי עֲתָה אֶחָרִישׁ וְאֶגְוֶעַ:

מי מסכים להתווכח עמי? אם ימצא אדם שיוכיח לי כי חטאתי אני אחריש ולא אתווכח עוד ואמות ביסוריי.

(כ) אַךְ שְׁתִּים אֶל תַּעַשׂ עִמָּדִי, אֲזַּי מִפְּנֶיךָ לֹא אֶסְתֵּר:

אולם אתה ה' אל תעניש אותי בשתי מקומות, גם בעולם הזה וגם בעולם הבא, כי אז לא אסתר ממך בשום מקום, כי אף אם אמות הרי תמשיך להעניש אותי גם בעולם הנשמות.

(כא) כִּפְךָ מֵעָלֵי הָרֶחֶק, וְאַמְתָּךְ אֶל תִּבְעֵתִנִּי:

אבקש ממך אלהי שתרחיק ממני את ידך המענישה אותי ללא הרף ביסורין, ופחדך יפסיק להחרידני משלוותי.

(כב) וְקִרָא וְאַנְכִי אֶעֱנֶה, אוּ אֲדַבֵּר וְהִשִּׁיבֵנִי:

אנא קרא ה' אלי את טענותיך עלי ואני אענה עליהם, או שאני אדבר ואתה תשיב לי את דבריך.

(כג) כִּמָּה לִי עֲוֹנוֹת וְחַטָּאוֹת, פִּשְׁעֵי וְחַטָּאתֵי הִדִּיעֵנִי:

תאמר לי כמה עוונות וחטאים יש לי, תודיע לי את פשעיי ואת חטואתיי.

(כד) לָמָּה פָּנֶיךָ תִּסְתִּיר וְתִחַשְׁבֵּנִי לְאוֹיֵב לָךְ?

למה ה' הנך מסתיר את פניך ממני ולמה הנך מחשיב אותי כאוייב אליך? הרי אינך מביט על יושרי ותמימותי.

(כה) הָעֵלָה נִדְּף תַּעְרוֹץ? וְאֵת קֶשׁ יִבֵּשׁ תִּרְדֹּף?

הלוא איני נחשב אלא לעלה הנופל ממשב רוח קל, האם אני חשוב שתשבור אותי במכותיך? האם ראוי שאתה ה' הגדול והנכבד תרדוף אחר מי שנחשב כמו כמו קש יבש?

(כו) כִּי תִכְתֹּב עָלַי מְרֻרוֹת, וְתוֹרִישֵׁנִי עֲוֹנוֹת נְעוּרָי:

כי הרי ודאי כתבת עלי שאני מלא מרידות אליך, והנחלת על שמי את העוונות שעשיתי בימי נעורי, כאשר הבנתי לא היתה בשלימות להבחין בחטא.

‘מרורות’ - מרידות, לשון מרי.

(כז) וְתִשָּׁם בַּסֵּד רַגְלִי, וְתִשְׁמֹר כָּל אַרְחוֹתַי, עַל שְׂרָשֵׁי רַגְלִי

תִּתְחַקֶּה:

לכן הנך מייסר אותי קשה וכאילו הנך שם את רגלי בסיד השורף אותם, הנך שומר את כל דרכי ומבקש למצוא אצלי חטאים ועוונות, הנך בודק בעומק מחשבותיי כאילו הנך חופר בשורש רגליי.

‘תתחקה’ - תחקוק.

(כח) וְהוּא כְּרָקֵב יִבְלֶה, כְּבֶגֶד אֲכָלוּ עֵשׂ:

וגופי הרי בסוף יהיה בלוי כמו דבר רקוב וכמו בגד שיאכל אותו תועלת העש ולמה הנך מראה את גבורתך נגדו גוף שפל כל כך.

פרק יד

(א) אָדָם יֵלֹד אִשָּׁה, קָצֵר יָמִים וּשְׁבַע רָגַז:

האדם הנולד מאשה, החי בעולם זמן קצר ובכל ימיו הוא שבע ומלא בדברים המרגיזים את רוחו ומפריעים את שלוותו.

(ב) כְּצִיץ יֵצֵא וַיָּמָל, וַיִּבְרַח כַּצֵּל וְלֹא יַעֲמֹד:

האדם נולד ולא מתקיים בעולם זמן רב, כמו פרח צעיר הנקטף בעודו רך, האדם בורח מן העולם כמו הצל העובר מהר ואינו עומד ומתייצב בקביעות.
‘כציע’ - כפרח. ‘וימל’ - ונכרת.

(ג) אֵף עַל זֶה פָּקַחַת עֵינֶךָ, וְאֵתִי תִּבְיֵא בְּמִשְׁפָּט עִמָּךְ:

גם על האדם השפל הזה הנך מטריח את עצמך לפקוח עיניך ולעקוב אחריו,
והנך מביא אותי במשפט עמך ומעניש אותי.

(ד) מי יתן טהור מטמא, לא אחד:

מי יכול להוציא טהור בשלימות ממקור טמא, הרי האדם נוצר בעולם ממעשה
המטמא, הרי אין אחד מבני האדם שהוא יכול להיות טהור באופן מוחלט.

(ה) אם חרוצים ימיו, מספר חדשיו אתך, חקו עשית ולא
יעבר:

(ו) שעה מעליו ויחדל, עד ירצה כשכיר יומו:

(ז) כי יש לעץ תקנה, אם יכרת ועוד יחליף, וינקתו לא תחדל:

(ח) אם יזקין בארץ שרשו, ובעפר ימות גזעו:

(ט) מריח מים יפרח, ועשה קציר כמו נטע:

(י) וגבר ימות ויחלש, ויגוע אדם ואיו:

(יא) אזלו מים מני ים, ונהר יחרב ויבש:

(יב) ואיש שכב ולא יקום, עד בלתי שמים לא יקיצו, ולא יערו

מִשְׁנֵתָם:

(יג) מִי יִתֵּן בְּשֵׁאוֹל תִּצְפִּינִי, תִּסְתִּירֵנִי עַד שׁוּב אֶפֶךְ, תִּשִּׁית לִי

חֶק וְתִזְכְּרֵנִי:

(יד) אִם יָמוּת גִּבֹּר הַיְחִיָּה, כָּל יָמֵי צָבָאִי אֶיֱחַל, עַד בּוֹא חֲלִיפָתִי:

(טו) תִּקְרָא וְאֶנְכִי אֶעֱנֶךָ, לְמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ תִּכְסֹּף:

(טז) כִּי עָתָה צָעֲדִי תִסְפֹּר, לֹא תִשְׁמֹר עַל חַטָּאתִי:

(יז) חָתָם בְּצִרּוֹר פִּשְׁעִי, וְתִטְפֹּל עַל עֹנִי:

(יח) וְאוֹלָם הָרָר נֹפֵל יְבוֹל, וְצוֹר יַעֲתֶק מִמָּקוֹמוֹ:

(יט) אֲבָנִים שִׁחֲקוּ מִיָּם, תִּשְׁטֹף סְפִיחָהָ עֵפֶר אֶרֶץ, וְתִקְוֹת

אָנוּשׁ הֶאֱבֹדָתָ:

(כ) תִּתְקַפְּהוּ לְנֹצֶחַ וַיִּהְלֶךְ, מִשְׁנֵה פָנָיו וַתִּשְׁלַחְהוּ:

(כא) יִכְבְּדוּ בָנָיו וְלֹא יֵדַע, וַיִּצְעְרוּ וְלֹא יָבִין לָמוּ:

(כב) אַךְ בְּשָׂרוֹ עָלָיו יִכָּאֵב, וַיִּנְפְּשׁוּ עָלָיו תְּאֵבָל:

פרק טו

(א) וַיַּעַן אֱלִיפַז הַתִּימָנִי וַיֹּאמֶר:

(ב) הֶחֱכַם יַעֲנֶה דַעַת רוּחַ, וַיִּמָּלֵא קָדִים בִּטְנוֹ:

(ג) הוֹכַח בְּדָבָר לֹא יִסְכּוֹן, וּמַלִּים לֹא יוֹעִיל בָּם:

(ד) אֵף אֶתָּה תִּפְרַר יִרְאָה, וְתִגְרַע שִׁיחָה לִפְנֵי אֵל:

(ה) כִּי יֵאָלֵף עֲוֹנְךָ פִּיךָ, וְתִבְחַר לְשׁוֹן עֲרוּמִים:

(ו) יִרְשִׁיעַךָ פִּיךָ וְלֹא אָנִי, וּשְׁפָתֶיךָ יַעֲנוּ בָךְ:

(ז) הֲרֵאִישׁוֹן אָדָם תִּוָּלַד? וְלִפְנֵי גִבְעוֹת חוֹלְלֶת?

(ח) הִבְסוֹד אֱלוֹהִים תִּשְׁמַע וְתִגְרַע אֶלֶיךָ חֲכָמָה?

(ט) מַה יִדְעֶתָ וְלֹא גִדַּעַתָּ? תִּבְיִן וְלֹא עֲמַנּוּ הוּא?

(י) גַּם שָׁב גַּם יָשִׁישׁ בָּנוּ, כִּבִּיר מֵאֲבִיךָ יָמִים:

(יא) הַמַּעַט מִמֶּךָ תִּנְחֹמוֹת אֵל, וְדַבֵּר לֹאט עִמָּךְ?

(יב) מַה יִּקְחֶךָ לִבֶּךָ? וּמַה יִּרְזָמוּן עֵינֶיךָ?

(יג) כִּי תִשָּׁיב אֶל אֵל רוּחֶךָ, וְהִצֵּאתָ מִפִּיךָ מִלִּין:

(יד) מַה אֲנוֹשׁ כִּי יִזְכֶּה וְכִי יִצְדֵּק יִלּוּד אִשָּׁה:

(טו) הֵן בִּקְדָּשׁוֹ {בִּקְדָּשׁוֹ} לֹא יֶאֱמִין וְשָׁמַיִם לֹא זָכוּ בְּעֵינָיו:

(טז) אֵף כִּי נִתְעַב וְנֶאֱלַח אִישׁ שְׁתָּה כַּמִּים עוֹלָה:

(יז) אַחֲרָיִךְ שָׁמַע לִי וְזֶה חֲזִיתִי וְאֶסְפָּרָה:

(יח) אֲשֶׁר חֲכָמִים יִגִּידוּ וְלֹא כִּחְדוֹ מַאֲבוֹתָם:

(יט) לָהֶם לִבָּדָם נִתְּנָה הָאָרֶץ וְלֹא עָבַר זָר בְּתוֹכָם:

(כ) כָּל יָמֵי רָשָׁע הוּא מִתְּחוּלָל וּמִסֵּפֶר שָׁנִים נִצָּפְנוּ לְעָרִיץ:

(כא) קוֹל פְּחָדִים בְּאָזְנוֹ בְּשָׁלוֹם שׁוֹדֵד יְבוֹאֲנוּ:

(כב) לֹא יֵאֱמִין שׁוֹב מִנִּי חֶשֶׁךְ וְצָפוּ { וְצָפוּי } הוּא אֱלִי חֶרֶב:

(כג) נִדָּד הוּא לִלְחָם אִיָּה יָדַע כִּי נִכּוֹן בְּיָדוֹ יוֹם חֶשֶׁךְ:

(כד) יִבְעָתָהּ צָר וּמִצּוּקָה תִּתְקַפֶּהוּ כְּמֶלֶךְ עֲתִיד לִכְיֹדוֹר:

(כה) כִּי נָטָה אֶל אֵל יָדוֹ וְאֶל שִׁדֵּי יִתְגַּבֵּר:

(כו) יָרוּץ אֵלָיו בְּצֹאֶר בַּעֲבֵי גִבֵּי מְגִנָּיו:

(כז) כִּי כֶסֶה פָּנָיו בְּחֻלָּבוֹ וַיַּעַשׂ פִּימָה עָלָי כָּסֹל:

(כח) וַיִּשְׁכֹּחַ עָרִים נִכְחָדוֹת בְּתִים לֹא יֵשְׁבוּ לָמוֹ אֲשֶׁר הִתְעַתְּדוּ
לְגָלִים:

(כט) לֹא יַעֲשֶׂר וְלֹא יָקוּם חִילוֹ וְלֹא יֵטָה לָאָרֶץ מִנָּלָם:

(ל) לֹא יִסּוֹר מִנִּי חֶשֶׁךְ יִנָּקְתוּ תִיבֵשׁ שְׁלֵהֶבֶת וַיִּסּוֹר בְּרוּחַ פִּיו:

(לא) אֵל יֶאֱמֵן בִּשְׁוֹ {בִּשְׁוֹא} נִתְעָה כִּי שְׁוֹא תִהְיֶה תְּמוֹרָתוֹ:

(לב) בִּלֹּא יוֹמוֹ תִּמְלֵא וְכִפְתּוֹ לֹא רַעֲנָנָה:

(לג) יַחֲמִם כִּגְפֹן בִּסְרוֹ וַיִּשְׁלַךְ כִּזְזִית נִצָּתוֹ:

(לד) כִּי עֲדַת חֲנָף גִּלְמוּד וְאֵשׁ אֶכְלָה אֶהְיֶה שֹׁחַד:

(לה) הֲרֵה עֲמַל וַיֵּלֶד אֶזְנוֹ וּבִטְנָם תִּכְיֶן מִרְמָה:

פרק טז

(א) וַיַּעַן אִיּוֹב וַיֹּאמֶר:

(ב) שָׁמַעְתִּי כְּאֵלָה רַבּוֹת מִנְחֲמֵי עֹמֶל כְּלָכֶם:

(ג) הֶקֶץ לְדַבְרֵי רוּחַ אוֹ מֶה יִמְרִיצֶךָ כִּי תַעֲנֶה:

(ד) גַּם אֲנֹכִי כָכֶם אֲדַבֵּרָה לוֹ יֵשׁ נַפְשְׁכֶם תַּחַת נַפְשִׁי אַחֲבִירָה

עָלֵיכֶם בְּמַלְיָם וְאֲנִיעָה עָלֵיכֶם בְּמוֹ רֹאשִׁי:

(ה) אֶאֱמָצְכֶם בְּמוֹ כִּי וְנִיד שְׁפָתִי יַחֲשֹׁךְ:

(ו) אִם אֲדַבֵּרָה לֹא יַחֲשֹׁךְ כְּאֲבִי וְאַחֲדָלָה מֶה מִנִּי יַהֲלֹךְ:

(ז) אַךְ עֲתָה הִלְאֵנִי הַשְּׁמוֹת כָּל עֲדָתִי:

(ח) וַתִּקְמָטֵנִי לָעֵד הָיָה וַיָּקָם בִּי כַחֲשִׁי בְּפָנִי יַעֲנֶה:

(ט) אִפּוּ טָרַף וַיִּשְׁטֹמֵנִי חֶרֶק עָלַי בְּשָׁנָיו צָרִי יִלְטֹושׁ עֵינָיו לִי:

(י) פָּעֲרוּ עָלַי בְּפִיהֶם בְּחֶרֶף הֵכּוּ לְחַיִּי יַחַד עָלַי יִתְמַלְאוּן:

(יא) יִסְגִּירֵנִי אֶל אֵל עוֹיֵל וְעַל יְדֵי רָשָׁעִים יִרְטֵנִי:

(יב) שָׁלוּ הָיִיתִי וַיִּפְרְפְּרֵנִי וְאַחַז בְּעֶרְפִּי וַיִּפְצַּצֵּנִי וַיִּקְיֵמֵנִי לוֹ
לְמַטָּה:

(יג) יִסְבּוּ עָלַי רַבִּיו יִפְלַח כְּלִיּוֹתַי וְלֹא יַחְמוּל יִשְׁפֹּךְ לְאָרֶץ
מִרְרָתִי:

(יד) יִפְרֹצֵנִי פָּרֶץ עַל פְּנֵי פָּרֶץ יִרָץ עָלַי כְּגִבּוֹר:

(טו) שֶׁק תִּפְרֹתִי עָלַי גִּלְדִּי וְעַלְלָתִי בְּעֶפֶר קֶרֶן:

(טז) פְּנֵי חֲמִרְמִרָה {חֲמִרְמִרוּ} מִנִּי בָכִי וְעַל עִפְעִפִּי צִלְמוֹת:

(יז) עַל לֹא חָמֵס בְּכַפִּי וּתְפַלֵּתִי זָכָה:

(יח) אֶרֶץ אֶל תִּכְסִּי דָמִי וְאֵל יְהִי מָקוֹם לְזַעֲקָתִי:

(יט) גַּם עֲתָה הִנֵּה בַשָּׁמַיִם עֲדִי וּשְׁהַדִּי בַּמְרוֹמִים:

(כ) מְלִיצִי רַעִי אֶל אֱלֹהֵי דִלְפָּה עֵינִי:

(כא) וַיּוֹכַח לְגֹבֶר עִם אֱלֹהֵי וּבֶן אָדָם לְרַעְהוּ:

(כב) כִּי שָׁנוֹת מִסֵּפֶר יֵאָתִיו וְאַרְחָ לֹא אָשׁוּב אֶהְלֵךְ: